

CATALUNYA FRANCISCANA

ANY LVII - NÚM. 268 - SETEMBRE-DESEMBRE DE 2021

Sant Agustí
Sagrament del Perdó
Màrtirs caputxins
Nuclis de l'evangeli
Les figures del pessebre

Foto coberta:
"Pentecosta"
P. Marko Rupnik, sj,
Santuari de Sant Ignasi - Manresa

EDITA:
Caputxins de Catalunya i Balears
www.caputxins.cat

DIRECTOR:
Josep Manuel Vallejo

CONSELL DE REDACCIÓ:
Montse Andreu
Jesús Romero
Marta Palau

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Esteve Fornaguera
Avda. Diagonal, 450
08006 Barcelona
Telèfon 934 161 812
conselldeiaics@caputxins.cat

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Normal: 25 €
De suport: 35 € per amunt

Dipòsit legal: B. 8297-59

ÍNDEX

EDITORIAL

JESÚS SORPRÈN	
<i>Josep Manuel Vallejo</i>	81

ESPAI FRANCISCÀ

Articles

SANT AGUSTÍ D'HIPONA	
<i>Miquel Oliveras</i>	82

ELS NUCLIS DE L'EVANGELI DE JESÚS	
<i>Josep Manuel Vallejo</i>	93

PAVEL EVDOKIMOV. TEÒLEG DE L'ESPIRITUALITAT ORTODOXA RUSSA	
<i>Frederic Raurell</i>	95

BEATIFICACIÓ DE MARIA-LLORENÇA LLONG	
<i>Valentí Serra de Manresa</i>	98

SOBRE LA CONFIANÇA EN DÉU	
<i>Pau Matheu</i>	100

LOS MÁRTIRES, PRIMAVERA DE LA IGLESIA	
<i>Marcello Semeraro</i>	104

IN COENA DOMINI	
<i>Josep Torné</i>	107

EL SAGRAMENT DEL PERDÓ	
<i>Jacint Duran</i>	108

ESPAI CENTRAL: RECERCA 80

LES FIGURES DEL PESSEBRE

Llorenç Sagalés

NECROLÒGIQUES

FRA MAGÍ SETÓ

<i>Frederic Raurell</i>	114
-------------------------	-----

FRA FERRAN AGUILÓ

<i>Frederic Raurell</i>	117
-------------------------	-----

LLIBRES

ME LLAMO...	120
-------------	-----

TENGAMOS LA FIESTA EN PAZ	120
---------------------------	-----

EDITORIAL

JESÚS SORPRÈN

FRA JOSEP MANUEL

Quan t'atances amb atenció als gestos i paraules de Jesús, sobretot quan els situes en el seu context, moltes vegades et quedes sorprès. Escull com a deixeble a Mateu, que era cobrador d'impostos, pecador públic i enemicat amb els altres. Posa al centre de la seva predicació l'amor als enemics, relativitza la família patriarcal: "qui són la meva mare i els meus germans?..." És que Jesús té una mirada que no és la nostra: davant de la multitud desesmada i desesperançada, com a ovelles sense pas-

tor, dirà: "la collita és abundant... envieu segadors..." Quan volen separar el jull del blat diu: "Deixeu que creixin junts fins a la sega..." Lloa al pecador públic i no al fariseu (Lc 18,9). I quan Pere, a Cesarea, li diu que no pot ser un Messies crucificat, Jesús li diu: "Posa't darrere meu! Penses com els homes, no penses com Déu". Aquest és el problema, no veiem les coses com Jesús. L'objectiu de tota conversió és canviar la mirada, la mentalitat, i que pensem, mirem i sentim com Jesús (Fl 2).

SANT AGUSTÍ D'HIPONA

MIQUEL OLIVERAS

La vida de sant Agustí

Sant Agustí neix el 13 de novembre del 354 a Tagaste, província de Numídia, que actualment és Argèlia. El seu pare, que es deia Patrici, era un funcionari pagà al servei de l'Imperi. La seva mare, Mònica, una gran cristiana que l'educà en el cristianisme, tot i que el seu bateig va ser pospostat com era costum en el seu temps.

Diu ell, en el llibre de les Confessions: "Em reberen, doncs, els consols de la llet humana; Vós, a través de la meva mare, em donàreu l'aliment de la infantesa, segons les vostres ordinacions i les vostres riqueses, perquè de Vós, Déu, surten tots els béns i del meu Déu tota la meva salut".

A Tagaste, a l'escola, aprèn llatí i aritmètica. Curiosament, sant Agustí no va estudiar grec perquè li costava molt. Al principi de ser estudiant, es divertia més en el joc. Diu a les Confessions: "Durant la infància, no m'estimava pas l'estudi, ni les lletres, i em repugnava que m'hi obliguessin. M'agradava el joc".

Als 11 anys es trasllada a Madaura i aprofundeix en la gramàtica i la literatura llatina. Llegeix amb gran plaer La Eneida de Virgili. Diu: "Un i un fan dos, dos i dos fan quatre, era per a mi una cançó enfadosa. I, en canvi, considerava un dolcíssim espectacle el que contava Virgili a L'Eneida, sobre el cavall de fusta ple d'homes armats i l'incendi de Troia". Això el divertia i li agradava.

L'any 371, amb 16 anys, i amb l'ajuda del seu pare que havia estalviat uns diners i també d'un home que li feia de patró, Romanià, Agustí es trasllada a Cartago

per estudiar retòrica. L'ambient sensual de Cartago —era com la nova Roma— el fa trencar amb els seus costums morals i cristians. Diu: "Vaig arribar a Cartago i al meu entorn borbollava pertot la caldera dels vergonyosos amors". Cartago era una ciutat on la sensualitat de l'Imperi Romà havia penetrat amb profunditat. Viu les festes que s'organitzen a cases d'estudiants i funcionaris de l'Imperi, sense deixar, però, els seus estudis. La lectura en aquell temps de Ciceró el marcarà per sempre més. Ciceró era un pensador del segle I, un orador i advocat romà, que morí per defensar el seu pensament sobre la justícia davant del Cònsol.

L'obra que més va impactar Agustí va ser "L'Hortensius", una obra que malauradament s'ha perdut. Aquesta obra li feu veure un camí més noble i més autèntic. Dirà: "Fou certament aquell llibre que canvià la meva sensibilitat i feu girar cap a Vós mateix, Senyor, les meves pregàries, i feu tornar ben altres els meus vots i els meus desigs. De sobte, se m'envilí tota vana esperança i anhelava la immortalitat amb un increïble impuls al meu cor, i començava a alçar-me per tornar a Vós".

En aquesta obra Ciceró discuteix amb el també orador Hortensius sobre el valor de la filosofia, la qual entén com el camí de recerca de la veritat i la justícia. Agustí queda impressionat de la reflexió que Ciceró fa sobre els quatre principis que configuren l'home. Seguint la filosofia de Plató, Ciceró anomena les quatre virtuts que configuren l'home, les virtuts cardinals. Aquesta paraula ve del llatí, de "car-

denas”, que és la porta que gira sobre un eix. D'aquí ve el nom, perquè les virtuts cardinals giren entorn de l'home. Són la prudència, la justícia, la fortalesa i la templança. Entenem la justícia com la virtut que fa possible que hi hagi pau en la convivència social, amb els dos principis de no fer mal a ningú i de vetllar pel bé comú. Per a Ciceró la justícia és donar a cadascú allò que li pertoca. Agustí seguirà aquesta definició però hi afegirà el tenir Déu. És la possessió de Déu, estar amb Déu, el que et fa ser just.

A Cartago hi havia grups d'estudiants que eren seduïts per la doctrina de Manes. Agustí escolta aquesta doctrina i li agrada pel que diu respecte del mal, un problema que el va neguitejar tota la vida. El fet que els maniqueus situessin el mal fora de Déu el va tranquil·litzar, perquè ell sentia a dintre seu unes contradiccions molt fortes perquè tenia aquestes actituds cap al mal i això de dir del mal que tu no tens cap culpa perquè és un principi existent, això el va tranquil·litzar. I es va incorporar en aquest grup, però ell va d'oient. El

maniqueisme sosté una doctrina dualista on hi ha dos principis: un bo, el de la llum, Déu, Ormuz, i un altre de dolent, el de les tenebres, Arriman. Aquests dos principis són eterns i estan eternament en lluita. El principi del bé i del mal. I aquesta lluita també queda reflectida en el nostre món. En l'home, l'ànima és composta de llum, que és fruit del principi bo, mentre que el cos és compost de matèria i, per tant, és obra del principi dolent.

Agustí troba en aquest dualisme la justificació de les seves passions i dels desitjos sensuals. Encara que els maniqueus condemnaven el comerç sexual i obligaven a pràctiques ascètiques, això Agustí no ho tocava perquè era del grup dels oients, per tant, no tenia obligació de complir amb aquests preceptes. Però el maniqueisme no acabava de resoldre el problema de la certesa en el coneixement humà, la veritat que tant importava a Agustí. No li donava una resposta tranquil·litzadora a la seva angoixa existencial; fins i tot l'entrevista que va tenir personalment amb el bisbe maniqueu Faust, no el va convèncer. La

resposta a la qüestió del per què aquests dos principis estan sempre en lluita no el va satisfer. Dirà a les Confessions: “De totes formes, aquelles idees no tenien cap semblança amb Vós, veritat, segons que ara m’heu ensenyat”.

A Cartago comparteix les seves vivències amb els seus dos entranyables amics, Alipi i Nebridi. Alipi era el seu gran amic de la infància que l’acompanyarà fins a la seva mort. Amb Alipi anava a veure els espectacles i les matances dels gladiadors. Nebridi, en canvi, provenia d’una família més adinerada i era més ociós, no necessitava els estudis per viure, i Agustí l’anomenava “el dolç amic”. També, allà a Cartago coneix la seva amant i hi manté una relació que va durar deu anys, i amb la qual va tenir un fill, Adeodat. Això no va impedir que fos, però, un estudiant brillant. Amb la seva amant i el seu fill tornen a Tagaste. Agustí la va abandonar definitivament l’any 385, tenia en aquell moment 31 anys. El motiu va ser la seva vanitat. Agustí, si s’havia de casar, es volia casar amb una dona de reputació, i per això no va voler casar-se amb la seva amant. Eren costums en aquell temps molt incorporats a la societat.

La mort del seu pare i sobretot la d’un amic que va acompanyar en la seva malaltia fins a la mort, el deixen molt afectat, trist i melancòlic. Agustí es pregunta el per què viure? I no troba la resposta ni en la vida que portava ni en els llibres. Pocs dies després se’n va de Tagaste i torna a Cartago. “Vaig fugir de la meva pàtria i només desitjava retornar a Cartago”, al brogit. El treball de docent a Cartago el neguiteja. El problema de la relació amb l’alumnat li genera un gran torbament. Diu: “Vaig resoldre d’anar-me’n a Roma, no per causa d’honors més alts i una situació més digna. La causa principal, i gairebé única, era que sentia dir que a Roma els joves estudiants tenien un comportament més tranquil i respectuós”.

El 384, Agustí, amb trenta anys, va a Milà. Allà coneix les doctrines dels acadèmics, de l’Acadèmia Nova. Entrà en contacte amb el pensament escèptic de Pirró a través de Carnéades. Aquest era un filòsof que deia: “No podem conèixer res. Suposant que podem conèixer, no ho podem comunicar”. Diuen que al final de la seva vida es va quedar en una cadira assegut i només feia gestos perquè li donessin el pa i l’aigua perquè així no s’equivocava.

Aquesta filosofia, la dels escèptics, tampoc el va convèncer, i la deixarà amb certa immediatesa. La recerca d’Agustí, però, continua. Ara comença a estudiar algunes obres dels filòsofs clàssics grecs. Per aquella època circulaven unes traduccions de Plató, Aristòtil, Plotí, fetes per Mario Victori, del grec al llatí, i Agustí en llegeix alguns fragments, sobretot del Fedó i del Timeo de Plató i Les Ennèades de Plotí.

Aquests autors marcaran profundament el seu pensament. Així com els escèptics i els maniqueus no l’acaben de convèncer, aquests sí que marquen profundament el seu pensament. Agustí els llegeix i descobreix el concepte plotinià del mal com a privació del bé. Per a Plotí tot emana d’algú. Imaginem-nos una llum que irradia, va irradiant i irradiant i es va acabant. On hi ha la boira i ja no es veu res, això seria el mal. O una pedra llençada a l’aigua, que expandeix unes ones, la darrera ona, on ja no arriba, allò ja seria el mal. Per això ell diu que l’home, a través d’algú, s’ha d’arrellegar i tornar a la primera ona inicial, que és on hi ha algú. Per tant, el mal és fora de la llum, fora de la irradiació de llum.

A Milà, Agustí també havia sentit parlar del bisbe Ambròs, el visita i escolta en directe alguna de les seves prèdiques. Diu: “Un cop arribat a Milà, vaig visitar el bisbe Ambròs. M’acollí paternalment aquell home de Déu i vaig començar d’estimar-lo, no pas com a font de la veritat, perquè havia perdut tota esperança de trobar-la en la

vostra Església, sinó com a home benvolent amb mi”. Ambròs era un bon coneixedor de la filosofia estoica i sobre l’ideal que aquests tenien de la felicitat. Per als estoics, la felicitat prové del domini de les virtuts, especialment la templança. Ell utilitza aquesta filosofia per fer més entenedores les Sagrades Escripures. Allà on els estoics posen la felicitat en el domini de les virtuts, Ambròs hi posa Déu. Ser feliç, per a Ambròs, és estar amb Déu. Agustí queda fascinat per la personalitat i el pensament d’Ambròs. Dirà: “I quan llegia, els seus ulls resseguien les planes i la seva ment en penetrava el sentit. Però la seva veu i la seva llengua reposaven. Sovint el veia així llegint calladament, i m’asseia a contemplar-lo una llarga estona en silenci. I després em retirava per por de molestar-lo. Escoltava els seus sermons amb gran atenció. M’alegrava de sentir Ambròs quan deia sovint en els seus sermons al poble: ‘La lletra mata però l’esperit vivifica’. I quan aixecant el vel místic descobria el sentit espiritual d’allò que entès al peu de la lletra semblava ensenyar un error, no deia res que em desagradés, bé que ignorava encara si allò que deia era la veritat”.

Com diu Copleston a la introducció a sant Agustí¹: “Si bé la lectura i l’estudi del neoplatonisme (de Plotí) el porta a la contemplació de les coses espirituals, el tracte personal amb Ambròs li mostrarà que és necessari portar una vida moral en conformat amb la saviesa de Crist”.

També per a aquell temps, Mònica va a Milà a visitar el bisbe Ambròs. La motivació de la seva visita és diferent. La intuïció maternal de Mònica que sent en el fons del cor, és que el seu fill està desafinant, que no està bé, i té por que es perdi. Ambròs l’escolta i li diu aquelles paraules tan pro-

fundes i boniques: “Mònica, és impossible que el fill d’aquestes llàgrimes es perdi. Confia en Déu”.

Les explicacions que sant Ambròs feia de les Sagrades Escripures, el sentit espiritual que li donava al text, van contribuir a que Agustí s’adonés de la falsedat de la doctrina maniquea i els abandonés definitivament. Dirà: “Vaig començar a adonar-me que allò que ell deia podia també defensar-se un cop exposat el text no literalment sinó amb el sentit espiritual”. Ambròs seguia l’Escola d’Alexandria, que intenta buscar el sentit espiritual del text (al·legòric). “Per això em vaig convèncer de la falsedat dels maniqueus”.

Després de visitar el bisbe Ambròs a Milà, Mònica es troba amb el seu fill. El mateix Agustí ens ho explica a les seves Confessions: “I em trobà, precisament, en greu perill per causa de la meua desesperança d’atènyer la veritat. Si bé s’alegrà que hagués deixat els maniqueus, encara restava trista perquè li havíeu promès tot i de la manera més plàcida, i amb un cor ple de confiança, em va respondre que en el Crist es refiava de veure’m fidel catòlic abans de traspassar d’aquesta vida”.

Aquí comença i culmina ja la conversió de sant Agustí. Cal dir que Agustí també era un cultivador de les relacions humanes i cuidava molt les seves amistats. Tenia una gran capacitat de relació. I mentre era a Milà coneix a Simplicia i Ponticia. Simplicia era un sacerdot catòlic, que més tard fou bisbe de Milà. Ell havia ajudat a la formació filosòfica d’Ambròs i era un personatge culte i respectat. Li parlà de la gran conversió de Mario Victorí, el traductor de les obres filosòfiques que ell havia llegit, i de com va demanar el baptisme. Diu: “Així m’ho contà Simplicia. Victorí va dir: ‘Anem a l’església, vull fer-me cristià’”. Finalment, quan arribà l’hora de la professió de fe, on s’acostumava a fer en un lloc elevat, visible per a tot el poble fidel, el clergat va

1. FREDERICK COPLESTON, “*Historia de la Filosofía 2: de San Agustín a Escoto*”, ed. Ariel, Barcelona 1982, p:52.

oferir a Victori la possibilitat de recitar-lo en secret. Victori era molt conegut, era un home molt culte i, en aquella època, els cristians no eren un grup molt culte, per tant, fer una professió de fe públicament un home com ell tan erudit podia ser que sentís vergonya. “I Victori va dir: ‘No, la vull recitar públicament’. Semblava com si s’hagués acovardit però ell s’estimà més pronunciar la fórmula de la vera fe amb una fermesa admirable: ‘Vull ser batejat’”.

Mentre Agustí era a Milà, es trobà també amb Ponticià, que era un funcionari romà. Dirà sant Agustí: “Un dia, doncs, vet aquí que se’ns presentà a casa per a veure’ns a mi i a Alipi, Ponticià”. Ell va ser qui donà a conèixer a Agustí i a Alipi la vida de sant Antoni Abat. Agustí quedà meravellat per

aquests relats. També els explicà la conversió d’un seu amic, de com ho deixà tot i entrà en un monestir que hi havia a Milà i que estava sota la tutela del bisbe Ambrós. Aquest amic de Ponticià era un funcionari que en sentir la vida de sant Antoni digué: “Què és el que cerquem? Per quin motiu restem a l’Administració? Vull ser amic de Déu i vet aquí que me’n faig ara mateix. I tot seguit ingressà en aquest monestir”.

Aquelles paraules van commoure profundament Agustí, que dintre seu pensava: “Doneu-me la castedat i la continència, però no pas ara mateix. Temia que massa aviat em guaríssiu de la malaltia de la concupiscència, que jo volia més aviat saciar que no calmar”. El que li diuen li toca el cor però encara li falta el pas per canviar.

I en això hem de veure la reticència d’Agustí a ser batejat. En aquell temps, batejar-se significava canviar de vida, canviar de costums. Era com una metanoia. No és com ara, que ens bategem i després a l’endemà tot continua igual. En aquella època, ser batejat suposava un canvi de vida radical, i per això Agustí diu que ho farà però que s’espera una mica. D’aquesta manera podia continuar portant una vida mundana i seguir el camí de la concupiscència.

Però faltava molt poc perquè Agustí demanés el baptisme. La seva lluita interior el portà a cercar un lloc solitari i en meditar la seva vida anterior, dirà a les Confessions: “S’aixecà una enorme tempestat que descarregà una enorme pluja de llàgrimes. I plorava amb l’amarguíssima contrició del meu cor. I vet ací que sento una veu: ‘Tolle et lege, tolle et lege’, ‘pren i llegeix’. I vaig llegir en veu baixa el capítol en què primer van ensopegar els meus ulls”. Això sembla que va passar al jardí de la casa de Milà. I aquest capítol deia: “Lluny de festins i d’ebrietats, lluny d’alcoves i de disbauxes, lluny de querelles i gelosies. Revestiu-vos del Senyor Jesu-

cris i no feu cabal de la carn en les seves concupiscències” (Rm 14,1). Aquest text sí que realment va acabar de tocar el seu cor.

Justament després de llegir aquest text, té una malaltia al pulmó i fa que Agustí, juntament amb la seva mare, Alipi i el seu fill Adeodat, vagin a passar uns dies a casa d'un amic, a Casiciaco, un lloc de la Lombardia prop del llac Como. Aquell ambient retirat, amb aquell aire provinent dels Alps van ajudar a convertir aquells dies en un autèntic recés per a Agustí. Era la tardor del 386. Agustí l'anomena: “el vostre sempre verd paradís”. Tots junts llegeixen els salms i pregunten pel dolor que li causa la malaltia. Dirà Agustí: “Tot seguit que flectiren els genolls per la piadosa súplica, desaparegué aquell dolor, però quin dolor i com va fugir! Me'n vaig esglaiar. Ho confesso, Senyor meu i Déu meu”.

També aprofita aquells moments per escriure, reflexionar, retirar-se en silenci i meditar sobre la seva vida. “I vaig començar a meditar en la meua renovació i els meus ulls van aturar-se en aquelles paraules de l'apòstol: ‘Renuncieu al vostre comportament passat i despullevos de l'home vell que es va destruir rere els desigs seductors’ (Ef 4). I va ser allí on vaig tastar la primera dolcesa i alegria en el meu cor. I vaig proferir exclamacions amb aquesta lectura, exterior a mi però verificada dins de mi. I no volia dispersar-me entre els béns terrenals devorant el temps i essent devorat pel temps, puix que tenia en la eterna simplicitat un altre fornell, un altre vi i un altre oli”.

Renovat per aquell recés, Agustí es confessa en secret i mitjançant una carta relata els seus pecats i manifesta el seu desig d'abraçar una vida nova. Dirà a les Confessions: “I vaig fer avinent, mitjançant una lletra, al vostre prelat el sant baró Ambròs, els meus errors passats i el meu deler present perquè m'aconsellés i per tal de preparar-me per a la immensa gràcia

que anava a rebre”. Quina era aqueta gràcia? El baptisme. Agustí retorna a Milà, i juntament amb Alipi i el seu fill Adeodat, que en aquell moment tenia quinze anys, demanen ser batejats pel bisbe Ambròs. El bateig se celebra a l'església de Milà la nit pasqual del 387. Amb una fila s'anaven agrupant gent de totes les edats i sexes, i anaven entrant al baptisteri de la basílica principal. Darrere unes cortines, Agustí s'immergeix tot sol i nu en una profunda piscina. Ambròs, empenyent-lo per les espatlles, el posa sota el sortidor de la font. Després, vestit amb una túnica blanca, entrarà a la basílica principal resplendent per la llum dels ciris, i enmig de les aclamacions dels membres de l'assemblea. Diu Agustí: “I rebérem el baptisme i fugí lluny de nosaltres el remordiment de la nostra vida passada. Com vaig plorar sentint els vostres himnes i els vostres càntics, vivament emocionat per les veus suaus que ressonaven a la vostra església!”.

Després del baptisme, Agustí vol tornar a l'Àfrica. L'acompanyen la seva mare, Alipi i el seu fill Adeodat. Però quan estan al port d'Ostia, a uns vint-i-cinc quilòmetres de Roma, Mònica s'ha d'allitar amb febre. Agustí estava al seu costat i conversaven sobre les meravelles de la vida eterna. En una d'aquestes converses, Mònica li parlà a cau d'orella i li digué: “Fill meu estimat, pel que fa a mi ja no hi ha res que em delecti en aquesta vida. Només una cosa hi havia per la qual desitjava romandre un quant temps en aquesta vida, la de veure't cristià catòlic, abans de morir. Amb escriure m'ho ha concedit el meu Déu, que per servir-lo, menysprees la felicitat terrenal. Què faig, doncs, aquí? Només us demano una cosa, que us recordeu de mi onsevulla que sigueu davant l'altar del Senyor”. Mònica expirà a Ostia amb 53 anys d'edat quan Agustí tenia 33. La mort de Mònica deixà un gran buit a Agustí. Dirà: “Durant tot el dia em veia en el meu interior aclaparat per

la tristesa, i us suplicava que em guaríssiu del meu dolor”.

Un cop sepultat el cos de santa Mònica, Agustí s'embarca cap a l'Àfrica amb Alipi i el seu fill Adeodat. Un cop arribats a casa seva, a Tagaste, reparteix les seves riqueses i converteix casa seva en un monestir. Vol viure com la primera comunitat de Jerusalem. “La multitud dels creients tenia un sol cor i una sola ànima i cap d'ells no considerava com a propis els béns que posseïen sinó que tot estava al servei de tots” (Ac 4,32).

Mort el seu fill Adeodat, Agustí va a Hipona. Per aquell temps, l'església d'Hipona, és regida pel bisbe Valeri, que ja es trobava vell i cansat. Per això, la comunitat escull a Agustí per a substituir-lo. Agustí romandrà quatre anys al costat del seu bisbe com a sacerdot. Un cop mort el bisbe Valeri, Agustí el succeeix en el càrrec com a bisbe d'Hipona. Insisteix molt als seus sacerdots sobre la cura dels vestits i els convida a viure en comunitat, apartats dels plaers mundans. Funda un monestir al costat de l'església, on es viu una vida monàstica de pobresa, obediència i castedat, amb una dieta vegetariana austera. Aquesta forma de vida era diferent de les comunitats d'ascetes d'Egipte. Sant Agustí va promoure la lectura, l'estudi i les bones converses. Sant Posidi, a “La vida de sant Agustí”, ens diu: “El seu vestit, calçat i mobiliari domèstic eren modestos i convenients, ni massa preciosos, ni massa lletjos. Sempre buscava el camí entremig, sense caure ni a la dreta ni a l'esquerra. La taula era austera, on abundaven les begudes i els llegums, i carn quan s'hi asseïen hostes o persones més delicades. Mai li faltava el vi, doncs sabia que tota criatura és bona i no hi ha res reprovable, doncs la paraula de Déu i l'oració ho santifica tot. No tenia por de la immundícia dels aliments sinó de la impuresa de l'apetit. En canvi, era molt

dràstic en quant a la murmuració per part dels germans. Per això, va penjar un rètol al menjador que deia: ‘El qui és amic de mossegar la vida de l'altre, no és digne de seure en aquesta taula’.

L'any 430, els vàndals conquereixen Numídia i Genserik arriba a Hipona. Agustí, ja vell, es queda a la ciutat al costat de les seves ovelles. El bisbe Honorat li escriu una carta demanant què han de fer els pastors davant la imminent entrada dels vàndals. Agustí li respon: “Quan el poble no es mou i marxen els pastors deixant-los sense l'assistència espiritual, aquests són uns mercenaris que no tenen caritat envers les seves ovelles. En canvi, allà on no falten els ministres, amb la força que Déu els dona, es dona el remei que necessiten: uns es bategen, altres es confessen, i a ningú se li nega el cos de Crist. Tots queden consolats, edificats, aconsellats per la pregària, i tots estan disposats que si no és possible que passi el calze de l'amargura, es compleixi la voluntat del Senyor, que no ens vol cap mal. Així doncs, qui fuig i deixa el ramat sense el sosteniment espiritual que necessita, és un mercenari que veu venir el llop i fuig, perquè no estima les ovelles”.

Aquell mateix estiu de l'any 430, quan Agustí té 76 anys, mor a la seva cel·la envoltat dels seus nombrosos llibres i acompanyat per la seva comunitat. Ens diu Posidi, a “La vida de sant Agustí”: “Poc abans de morir va manar copiar els salms de David sobre la penitència. I posant-los a la paret per tal que els seus ulls els contemplessin dia i nit, el sant, malalt, els mirava i els llegia plorant amargament. Assistit per nosaltres, que estàvem al seu costat, i pregant amb ell, es va adormir amb els seus pares”.

El pensament agustinia

Sant Agustí és un pensador molt original, que viu la fi del món clàssic i enceta un nou període. El seu pensament s'es-

tendrà fins ben entrat el segle XIII, però fins i tot Descartes, l'iniciador de la filosofia moderna, el té present. Agustí deia: "A vegades m'equivoco, però si m'equivoco vol dir que existeixo". I d'aquí tenim el "Cogito ergo sum" de Descartes. Per tant, Descartes té molt present a Agustí i, fins i tot, en el "Discurs del Mètode" fa com una mena de confessió i relata, també, la seva vida íntima. Avui en dia també, sant Agustí és un referent, no solament per la teologia i la filosofia, sinó sobretot per l'espiritualitat.

El fil conductor del pensament de sant Agustí és l'experiència. La veritat que ell busca la troba en la reflexió de la seva pròpia vida. Això ha fet que se'l consideri el primer existencialista, perquè la seva recerca filosòfica comença i acaba en la seva pròpia vida. L'origen del pensament de sant Agustí és la recerca de la veritat, i aquesta la troba en el cor, en la relació amorosa de Déu amb l'ànima i de l'ànima amb Déu. Dirà: "I què és aquest Déu que estimo? Vaig interrogar a la terra, i ella em

va respondre: 'No sóc jo'. I totes les coses que hi ha, em confessaren el mateix. Vaig interrogar el mar, i els abismes i els éssers animats que s'hi belluguen, i em van respondre: 'No som pas el teu Déu. Cerca damunt de nosaltres'. Aleshores, em vaig girar cap a mi mateix, i em vaig dir: 'I tu, qui ets?' I vaig respondre: 'Un home que tinc el meu cervell, un cos i una ànima, l'un a l'exterior i l'altre a l'interior'. A quin d'aquests dos hauria hagut de demanar a aquest Déu meu que ja havia cercat a través del meu cos, des de la terra fins al cel? Sens dubte, al meu element interior, a la meua ànima".

Sant Agustí mira a Déu, al món i a l'home, és a dir, la realitat que l'envolta, des de la perspectiva de la intimitat. És en la profunditat de la seva ànima on ell troba la veritat, la felicitat, on troba el tot, on troba Déu.

Evidentment que per a Agustí, Déu no és una aprensió teòrica que pot realitzar el coneixement, sinó una relació amorosa amb el Crist Ressuscitat. Crist és

la veritat que ens porta a la felicitat. És en l'enamorament del Crist on ell troba la veritat i la felicitat. "Entrem a la veritat quan estíem". Quan estíem veiem la veritat. I aquest enamorament el porta a la confiança, a la fe. Ara bé, tot aquest procés no el realitza amb les seves forces, sinó que és fruit de la gràcia que li és donada. Per això Agustí dirà: "Creu i trobaràs; creu i sabràs". Com diu Isaïes: "Si no creieu no entendreu". Per això, ell dirà que la raó ha de servir a la fe. El seu pensament sempre parteix de la veritat que hi ha a les Escripures. La raó és l'eina per explicar-les i demostrar que no hi ha contradicció. La raó sempre ha d'estar al servei de les Escripures; dit d'una altra manera, la filosofia ha de servir a la teologia i no a l'inrevés. Fins i tot quan parla de la creació té un problema. Diu: "Déu va crear del no-res". El text diu que Déu va crear en set dies, i la creació continua evolucionant. Llavors ell hi posa el "Logos Espermatikos", les "Semina Verbi", és a dir, que les coses tenen una sement que segons les possibilitats es van desenvolupant, i que sant Bonaventura compararà amb una rosa. La rosa, quan la veiem en capoll, és el primer moment, però pot esdevenir la flor, i això seria les "Semina Verbi" per a Agustí.

Per a Agustí, doncs, la fe il·lumina la raó i el nostre saber. El Pare Peguerols, un jesuïta que sabia molt sobre sant Agustí, deia: "Imagineu-vos una habitació fosca i que dins hi ha una imatge, i volem conèixer-la. Per això, ens caldrà il·luminar l'habitació i, un cop il·luminada, veurem la imatge. La fe fa el mateix amb la nostra raó, ens dona llum, il·lumina el nostre coneixement. Per això, quan deixem entrar Déu en la nostra vida, aquesta pren sentit, queda il·luminada i la podem entendre millor. I aquesta experiència es dona en la interioritat, en l'ànima, allà és on es troba l'home interior fet a imatge

i semblança de Déu. Per això, les idees d'infinutud, d'eternitat, de felicitat només es poden trobar en l'ànima, que també ella, per posseir aquestes realitats esdevé immortal i eterna".

En les Confessions, un llibre únic en el món antic, ens escriu les experiències que viu en la seva intimitat, ens escriu la recerca de la felicitat feta per un home com nosaltres. Ens explica tot el procés que el seu cor fa per trobar la felicitat, primer en la sensualitat, que el duu a la tristesa, i després en el Crist, que el duu a la veritat i a la felicitat. "Així, dues voluntats, l'una vella i l'altra nova, l'una carnal i l'altra espiritual, lluitaven dintre meu i amb llur discòrdia m'esquinçaven l'ànima. Em vaig girar cap a vós i vaig trobar el repòs".

La felicitat

El pensament d'Agustí és profundament eudemonista perquè posa com a finalitat ésser feliç, la felicitat, i ell només la troba en Déu. Dirà que l'home té lliure albir per a poder escollir el camí que vol seguir, però si el camí de la veritat ens restés ocult, no ens fes feliç, no hi fos, si no tinguéssim aquest desig innat de viure eternament, de plenitud, de veritat, el lliure albir no serviria per a res. Diu: "Quan la voluntat s'adhereix al bé immutable, l'home troba la vida benaurada, perquè si Déu és el bé suprem, buscar aquest bé suprem és viure bé, i viure bé no és altra cosa que estimar Déu amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament". Per tant, aquest desig que mou la seva voluntat a voler el bé, a buscar aquest bé suprem i a orientar el seus sentiments i desitjos vers aquest bé, és un do que li és donat. Però també és un do el fet de dur-ho a terme. Tant és un do desitjar Déu com el fet de portar una vida en consonància. I això és molt maco, és de les coses profundes de sant Agustí. Tant el desig de voler el bé com el fer-lo

és una gràcia. I aquesta experiència el porta a un estat interior d'agraïment, a una actitud de pietat que li permet entrar en el cor de Déu. Aquesta és la reflexió que fa contra els pelagians que deien que l'home podia arribar a la perfecció per les seves pròpies forces. Això comporta una actitud de vanaglòria i d'arrogància, mentre que l'altra, sempre comporta una actitud de pietat i d'agraïment.

Agustí veu el dit de Déu tant en el desig de voler la vida benaurada com en el poder aconseguir-ho. Diu: "Quan la gràcia ens és donada, no és per les bones obres que hem fet, sinó perquè a través d'ella i gràcies a ella, puguem fer les bones obres, això és, no perquè haguem complert la llei sinó perquè puguem complir-la".

Per això, quan l'ànima troba plaer en complir la llei del Senyor, aquest plaer que hi troba és fruit de l'Esperit, de la gràcia que Déu ha vessat en els nostres cors.

Sant Agustí fa una diferència entre voler i poder. Voler complir la llei i poder-la complir. Parla de llei però hauríem d'entendre-ho com voler estimar Déu. Diu que voler complir i poder-la complir, tots dos són actes de la gràcia. Voler ve de "velle", que vol dir "voler una cosa" i d'aquí ve la voluntat. Poder ve de "posse", i vol dir "potència o potestat", la capacitat per aconseguir aquesta cosa.

En la voluntat hi ha el lliure albir, per això un home pot voler coses dolentes. Però voler el bé i fer-lo és una gràcia. Ningú pot voler i ser bo si Déu no li dona. Si l'home, la seva ànima està feta a imatge i semblança de Déu, ¿com és que el lliure albir pugui escollir malament i pecar? Agustí dirà que això és fruit del pecat original. Diu: "Només la gràcia ens pot salvar d'aquesta inclinació al mal". Dirà que l'ànima és feta a imatge i semblança de Déu, però només estava en aquest estat pur en el paradís, era l'ànima d'Adam abans de pecar. Però un cop

Adam ha pecat, aquesta taca es transmet a tota l'espècie humana. Per a Agustí, el pecat, el mal, és un allunyament del bé, una mancança del bé. Per a Plotí el mal era on no arribava la llum, l'última ona; per a Agustí el mal és conseqüència del lliure albir de l'home que s'aparta de la vida benaurada, del bé immutable. El mal no pot ser una cosa creada, perquè Déu ha creat tot del no-res i, per tant, tot el que Ell ha creat és bo. Fins i tot, en parlar de la serp al Paradís, diu que no hi era com a cosa creada. És molt bonic aquest text del comentari del Gènesi contra els maniqueus. Diu: "La serp vol dir el diable. No es va dir que allà fos al Paradís, sinó que estava entre les altres bèsties que Déu va crear, ja que el Paradís significa la vida feliç, de la qual la serp no en pot gaudir perquè ja era el diable. Per no haver-se mantingut en la seva justícia, havia caigut de la seva dignitat, o potser si realment el lloc on estava era el Paradís, que habitaven corporalment Adam i la seva muller, ¿hem d'entendre que al diable se'l va deixar entrar corporalment? No. Només hi era espiritualment". És curiós aquest text però bonic. El mal és fruit del lliure albir de l'home que es posa ell mateix en lloc de Déu. Per això, dirà que l'espècie humana està dividida en dos grups: els qui estimen Déu i el posen per damunt de tot, i els qui no estimen Déu i es posen ells mateixos al damunt de tot. Cada grup forma una ciutat. El primer grup són els homes lliures de la ciutat celestial de Jerusalem; l'altre són els esclaus de la ciutat terrenal de Babilònia.

La interioritat

El gran descobriment capital de sant Agustí és la interioritat. "Vull conèixer Déu i l'ànima". La seva espiritualitat és el replegament de l'ànima. Dirà: "Vós, però, éreu més interior a mi que el meu fons més íntim, i més alt que el cim més alt

de mi". Fins i tot el temps és viscut i comprès dins d'aquesta interioritat. El temps és el temps de l'ànima. El passat, present i futur són dins l'ànima. Existeix el present passat, el present present, i el present futur. Sempre viscut des de l'ànima, des del present. Jo només puc pensar el futur des del meu present, des d'ara. Només puc pensar el passat des del present. De fet, hi ha minuts que ens passen com si fossin hores, i hores que ens passen com si fossin minuts. Aquesta experiència es dona en l'ara.

La gran aportació que sant Agustí fa, a part dels seus innumbrables escrits teològics i filosòfics, cartes i sermons, són les seves Confessions. En elles hi podem veure l'autèntica història d'un creient que cerca viure plenament l'amor de Déu, que ens mostra el dolor que ocasiona el seu allunyament, i sobretot, ens invita a entrar dins la nostra intimitat i descobrir la llum de Déu que ens acompanya i il·lumina la nostra vida. Dirà: "Fixa en Ell el teu sojorn, confia-li tot el que n'has rebut, ànima meva, fatigada, si més no de decepcions. Confia a la Veritat tot el que et ve de la Veritat i no perdràs res, i refloriran les teves corrupcions, i es guariran totes les teves llangors, i es revifaran les teves caducitats i es renovaran i s'aferraran a tu, i no t'arrossegaran allà on elles resolen, ans restaran amb tu i romandran prop de Déu per sempre, estable i permanent".

La lectura pausada de les Confessions és una invitació a descobrir el dit de Déu que va dibuixant la nostra vida. I quan l'ànima contempla aquest dibuix, s'engalana de joia i felicitat. Les Confessions són una experiència de bellesa per a la nostra ànima. Així com la llum penetra el fons del bosc il·luminant les seves profunditats i harmonitzant les seves ombres, també quan la gràcia és vessada en els nostres cors, il·lumina la nostra vida

harmonitzant totes les nostres ombres i la nostra història. I quan des d'aquesta experiència podem contemplar la nostra vida com un paisatge únic i irrepetible, se'ns fa present la bellesa i el sentit de la nostra existència. Aquest és l'instant on passat, present i futur esdevenen una experiència de plenitud i el temps és engolit per l'eternitat d'aquest instant. Com diu sant Agustí: "I aquesta veritat, qui no la donarà a entendre a l'home, quin àngel a l'àngel, quin àngel a l'home? És a vós que cal demanar-la, en vós que cal cercar-la, a la vostra porta que cal trucar. Així, sols així, hom la rebrà, així hom la trobarà i així se'ns obrirà la porta".

Crec que el pensament de sant Agustí ens pot ajudar a viure amb més humilitat la nostra fe i a mantenir aquesta actitud de pietat davant la nostra vida. Acabo amb aquella expressió de sant Agustí que a mi tant de bé m'ha fet a la meva vida i m'ha ajudat a viure molt més en pau la meva vocació: "Senyor, doneu-me allò que em demaneu i demaneu-me allò que vulgueu".

Bibliografia

"Confessions", Introducció i traducció de MIQUEL DOLÇ, Facultat de Teologia de Catalunya i Fundació Enciclopèdia Catalana, Col. Clàssics del Cristianisme 9, Barcelona 1989.

"Carta a Proba i Suplement a Déu és amor", Traducció i introducció de MIQUEL ESTRADÉ i ALEXANDRE OLIVAR, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Col. Saurí 149, Barcelona 1999.

"Catequitzar amb alegria. Com cal catequitzar els principiants". Introducció, traducció i notes de MIQUEL ESTRADÉ, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Col. El Gra de Blat 114, Barcelona 1995.

"San Agustín", Pel·lícula dirigida per CHRISTIAN DUGUAY amb FRANCO NERO com a protagonista, Itàlia/Alemanya, 2009.

ELS NUCLIS DE L'EVANGELI DE JESÚS

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

El primer que cal dir és que el missatge de Jesús és una Bona Notícia, una font d'alegria, sobretot per als desvalguts, per als malalts, per als pobres... Jesús ve a alliberar, consolar, guarir (Lc 4,18).

El Sermó de la Muntanya, síntesi del missatge de Jesús, comença amb una proclamació de Felicitat: "Feliços els pobres, els qui passen fam, els qui ploren..." Per què? Perquè Jesús ve a guarir-los, a alimentar-los, a consolar-los. Jesús es va passar els anys de la vida pública guarint malalts, alimentant afamats i compadint-se dels sofrents. El nucli de la Bona Notícia és que Déu, en Jesús, ha vingut a consolar el seu poble, a alliberar-lo, a guarir-lo, a restaurar-lo des de dins.

Un aspecte important de la seva missió és que ve a retornar la dignitat als marginats per motius religiosos (dones, infants, pecadors, malalts...). És una bona ironia que els primers en rebre l'anunci del naixement del Messies siguin els pastors, persones marginades religiosament perquè per la seva professió no podien acomplir la llei ni anar mai a la sinagoga...

Un tret característic de Jesús és que resumeix la Llei i els preceptes que havien d'acomplir els jueus a **l'amor a Déu i l'amor al proïsme**¹. I dibuixa com és l'amor cristià en les paràboles del Bon Samarità (Lc 10,25), del Fill Pròdig (Lc 15,11), dels obrers d'última hora (Mt 20,1), amb la seva compassió davant la vídua de Naïm (Lc 7,11), amb la seva actitud davant la dona adúltera (Jn 8), al rentament de peus (Jn 13)...

1. Cal tenir en compte que, en temps de Jesús, els jueus havien de complir 613 manaments, d'aquí la pregunta sobre el manament més important (Mt 22,36).

I ho completa dient que hem de perdonar sempre, setanta vegades set (Mt 18,22) i hem d'estimar els enemics (Mt 5,45) i fer bé als qui no ens estimen (Lc 6,27). Jesús repeteix sovint la frase d'Osees: "Misericòrdia vull i no sacrificis" (Mt 9,13). I, més tard, la carta de sant Jaume ho resumirà dient: "La religió pura i sense taca als ulls de Déu Pare consisteix en això: ajudar els orfes i les vídues en les seves necessitats" (Jm 1,27). Per a Jesús l'amor concret a l'altre és el criteri d'autenticitat de la fe.

Un altre aspecte característic de la Bona Notícia de Jesús és que Déu ens ha fet fills, que no som jornalers que van a salari, sinó que som de la família de Déu i estem a casa. I si som fills, som hereus. Hereus de què? Doncs hereus del Cel (Rm 8,17), per la seva immensa generositat i no pels nostre mèrits. En tenim una mostra en el Bon Lladre (Lc 23,42) i el Banquet de Noces dels pobres (Lc 14,16).

Lligat amb això hi ha la increïble i boja sobreabundància de l'amor de Jesús. "De la seva Plenitud hem rebut gràcia sobre gràcia" (Jn 1,18). Ho comprovem en la seva convidada a casa de Zaqueu (Lc 19,1), a la multiplicació dels pans on es recullen dotze coves de les sobres, o a les noces de Canà on converteix set cents litres d'aigua en vi del millor.

El perdó incondicional i la misericòrdia infinita de Déu formen part també d'aquesta sobreabundància. Ho veiem en el perdó que Jesús demana al Pare per als qui l'estan crucificant: "Pare, perdona'ls perquè no saben el que fan" (Lc 23,34), i en les aparicions del Ressuscitat, on no hi ha ni un retret ni un tirar en cara res, sinó que refà la comunió de taula i l'amistat que els apòstols havien trencat (Jn 21).

Jesús insisteix de moltes maneres que la gràcia és gratis, que no depèn dels nostres mèrits, sinó de la seva sobreabundant generositat. Déu és amor i no pot fer altra cosa que estimar, encara que no l'estimin...

Una altra característica de la fe cristiana, potser la més original, és que pel fet que Déu es fa humà en Jesús, tot el que és humà pot ser camí per a trobar Déu. Ja no són imprescindibles els temples per a trobar-se amb la divinitat sinó que “entre los pucheros anda el Señor”, gràcies a Jesús que va passar trenta anys de la seva vida vivint com un treballador al si d’una família normal, la vida quotidiana, amb les seves feines i les seves relacions són lloc d’encontre amb Déu, especialment la relació amb els pobres (Mt 25,31).

Un tret molt típic de Jesús, en la línia de tota la Història de la Salvació, és la llei de la petitesa². “I tu, Betlem Efrata, petita per a figurar entre els clans de Judà” (Mi 5,1). Maria de Natzaret, Josep, els apòstols, els seguidors de Jesús són escollits d’entre els petits, els pobres, els que no compten... I el Regne de Déu es compara amb la llavor de mostassa plantada que creix i al llevat que una dona amaga en la pasta i la fa pujar.

I, lligat amb això, el seu estil de messianisme: “...No trencarà la canya esquerdada ni apagarà el ble que vacil·la...” (Mt 12,20; Is 1,22). Estil ben resumit en el relat de les temptacions (Mt 4): no a la miracleria, no a l’espectacularitat, no al poder... Jesús és el Messies pobre, humil, crucificat...

Finalment, Jesús s’adreça a Déu com a Pare (Abbà) amb una intimitat i confiança inaudites. I ens mostrarà que el Déu cristià és una relació d’Amor entre el Pare i el Fill, que anomenem Esperit Sant. A aquesta relació Jesús ha vingut a convidar-nos a participar gratuïtament, com qui convida a un Banquet (Lc 22,30).

Tot plegat és com qui troba un tresor amagat en un camp i, ple d’alegria, se’n va a vendre tot el que té per comprar aquell camp (Mt 13,44).

Els cristians som uns afortunats!

2. Cf. JOSEPH RATZINGER, “Introducción al Cristianismo”, Ed. Sígueme 1970, p. 221.

PAVEL EVDOKIMOV. TEÒLEG DE L'ESPIRITUALITAT ORTODOXA RUSSA

FREDERIC RAURELL

A. Vida

Neix a Sant Petersburg en 1901, mor a París en 1970. Fill d'una família culta i aristocràtica, rebé una òptima educació humanística i religiosa. Acabats els estudis en l'acadèmia dels cadets, freqüentà durant un semestre l'Institut de Teologia de Kiev. Després de l'explosió de la guerra civil a Ucraïna, combaté en l'armada blanca fins la derrota. Decideix exiliar-se, primer a Constantinoble, on treballà com a taxista, i després emigrà a París, on hi havia una important agrupació russa. En el 1928 a París reeixí a portar a terme els estudis de teologia en l'Institut de Sant Sergi. Aquí féu profunda amistat amb Berdjajev i Bulgakov. Havent-se transferit al sud de França i malgrat greus dificultats econòmiques, reeixí a obtenir el doctorat en filosofia a la universitat d'Aix-en-Provence (1942). Durant l'ocupació alemanya participà activament en la resistència francesa contra el règim col·laboracionista de Vichy. En 1953 fou nomenat professor de teologia moral a l'Institut de Sant Sergi de París.

Fou director del Centre Directiu de l'Institut Ecumènic de Ginebra, i un dels observadors ortodoxes del Concili Vaticà II. En 1968 rebé el doctorat *ad honorem* de la Universitat de Tessalònica, i tingué lliçons a l'Institut Catholique de París. Morí sobtadament mentre preparava un estudi sobre la Mare de Déu i l'Esperit Sant. Com observador ortodox del Concili Vaticà II fou molt valorat pels pares conciliars, i d'una manera especial pel papa Montini. Molts romans anaven sovint a la plaça de Sant Pere del Vaticà per veure'ls travessar-la amb elegància i dignitat. La seva presència en el gran sínode

ecumènic fou un autèntic regal, volgut ja pel "Papa Buono", Joan XXIII, que havia conegut Evdokimov a París.

B. Obres literàries i teològiques

Evdokimov fou literat i poeta, amb una sensibilitat que posà al servei de l'expressió del seu profund pensament teològic; admirat per Rahner i Ratzinger, i amb vincles d'amistat amb Chenu i Congar, a qui va conèixer a París.

És comprensible que la imponent i profunda producció literària d'Evdokimov hagi estat de caràcter prevalentment teològic, però, com ja hem assenyalat, tocà també molts altres camps, especialment el de l'espiritualitat i el de la literatura.

Entre les obres principals s'han d'esmentar: *Dostoievsky et le problème du mal*, Paris 1942; *Le sacrement de l'amour. Le mystère conjugal à la lumière de la tradition orthodoxe*, Paris 1962, obra molt lloada pel gran teòleg moralista Bernard Haering; *Les âges de la vie spirituelle. Des Pères du désert à nos jours*, Paris 1964, obra molt seguida pels moviments espiritualistes; *L'art de l'icone. Théologie de la beauté*, Paris 1970; *La nouveauté de l'Esperit*, Paris 1979. Són encara moltes altres les obres sortides de la ploma d'aquest poeta, místic i teòleg, que la persecució homicida de Stalin no pogué ofegar. Molta de la seva producció fou en francès.

C. Pensament ecumènic d'Evdokimov

Ha estat un dels més vàlids mitjancers de la cultura, de l'espiritualitat i de la teologia ortodoxa a Occident, contribuint de manera decisiva a fer caure vells preju-

dicis, sobretot el d'una tradició estàtica, presonera de muralles del dret, allunyada dels problemes del món, i de l'home i de la dona moderns. Especialment en l'obra *L'Ortodoxie* ha posat en evidència que una de les principals característiques de la tradició ortodoxa és la forta tensió escatològica, és a dir, que la vida de l'Església i del cristià està tota orientada al futur, al segon adveniment de Crist, al compliment del seu Regne, en el que finalment té lloc la completa transformació de l'home mitjançant la participació en la vida divina (*theosis*). Proclamar obertament aquesta veritat, com ha de fer l'Església, no significa fugir dels anginosos problemes que assetgen l'home modern, sinó proporcionar-li l'única res-

posta vàlida i resolutive: "L'home modern en la seva nuesa i enfront de la mort és posat més que mai davant l'alternativa divina, com li recorda l'Escltura: "Heus aquí que he posat davant teu la vida i la mort, escull, doncs, la vida perquè visquis" (Dt 30, 19). (*L'Ortodòxia*, p. 22)

Els trets específics de la teologia d'Evdokimov són els que es troben en l'Ortodòxia de l'Església greco-russa. En primer lloc, la prioritat de la fe sobre la raó, de la contemplació sobre l'especulació, de la mística sobre la filosofia i sobre la teologia, del misteri sobre el concepte i sobre la definició, del místic sobre l'intel·lectual. La fe cristiana és abans que tot visió, contemplació del revelat i, després, en la mesura del necessari passa al raonament de l'intel·lecte sobre aquesta visió de fe. Però la manera sistemàtica de presentar i explicar la fe cristiana resulta sempre en segon lloc. La visió rep només en segona instància el seu lligam intel·lectual; no és racional en la seva forma, sinó perquè abans ha estat mística: és la història de tots els dogmes. Totes les heretgies s'han originat, en canvi, d'una afirmació primer racional, que s'estintola en la fe, però violentant-la. Per això, més que especulació racional, com a reflexió sistemàtica, rigorosa i conceptual, Evdokimov veu la teologia com a gnosi sapiencial. La veritat no depèn de la dialèctica, sinó del contingut que donem als termes i a les categories de la raó. La Revelació proposa a la lògica veritats irreduïbles, força constantment, a modificar els termes i el seu contingut (*ousia*)

Una teologia profundament conscient dels límits del llenguatge i del pensament humà, i que té fortes tendències vers l'*apofatisme*. "Com Déu en si mateix, així el fonament del dogma, el seu cor amagat, així el fonament a l'home, i la distància sempre infinita entre Déu i l'home, i en la seva condició de creatura té valor altament salvífic." (*L'Ortodòxia*, p. 42)

Segons Evdokimov, l'ortodòxia no necessita formular, o millor dit, necessita no formular. Considera que és convicció innata heretada dels Pares de l'Església que no és correcte especular sobre els misteris, que només han de ser contemplats pel seu valor soteriològic i també pel seu valor paradigmàtic: l'home – Déu. Jesucrist és el model de tota humanitat salvada. Crist realitza la nostra salvació comunicant a tots els homes i dones la seva dimensió teàndrica. Evdokimov veu el valor i la glòria dels Concilis en el refús tant del dualisme nestorià (separació entre el diví i l'humà) com del monofisisme (el diví fa desaparèixer l'humà), establint així el teandrisme, fonament sòlid i estable del *sinergisme*, de l'actuar diví i de l'actuar humà. L'últim aspecte important de la teo-

logia d'Evdokimov que afecta directament l'eclesiologia, però que toca totes les altres parts de la teologia, és la *comunionalitat*. L'Església és eminentment comunió, i qui entra en l'Església forma part d'aquesta comunió que és comunió total de tota la vida de l'Església, condició sobretot de la seva vida divina, mitjançant la participació en el Cos de Crist, l'Eucaristia. (*La novetat de l'Esperit*).¹

En ocasió d'un congrés internacional sobre els LXX a París, Evdokimov em va invitar a casa seva a París, en el Quartier Latin. Fou un autèntic regal per la sensibilitat poètica i teològica d'aquest gran esperit de la teologia ortodoxa russa.

1. C. S. GAJEK, *Il ministero della Chiesa nel pensiero di P. N. Evdokimov*, Roma 1993.

BEATIFICACIÓ DE MARIA-LLORENÇA LLONG, FUNDADORA DE LES CAPUTXINES (LLEIDA, 1463 – NÀPOLS 1542)

FRA VALENTÍ SERRA DE MANRESA

El dissabte 9 d'octubre, a Nàpols, en una solemne cerimònia litúrgica presidida pel Prefecte de la Congregació dels Sants, el cardenal Marcello Semeraro, tingué lloc la beatificació de la religiosa catalana Maria-Llorença Llong que, en el llunyà 1535, inicià la fundació de les clarisses-caputxines després d'haver fundat l'hospital d'inguaribles de Nàpols. La "Madre Longo" (italianització del cognom Llong) morí el dia 21 de desembre de 1542, als 79 anys d'edat.

A propòsit del moment històric que féu possible el naixement de les monges caputxines, s'ha de posar en relleu que al llarg del segle XVI –principalment a Itàlia– es desenvolupà una nova espiritualitat, molt intimista i afectiva però, alhora, sensiblement oberta a l'atenció de les necessitats del proïsme. Aquesta nova espiritualitat, profundament evangèlica, originà els famosos "Monts de Pietat" i, alhora, produí la creació dels hospitals d'inguaribles a les principals ciutats italianes.

Les més significatives d'aquestes noves associacions foren les "Compagnie del Divino Amore" fundades per primera vegada l'any 1494 a la població de Vicenza, sota l'impuls de Bernardí de Feltrè i, posteriorment, de manera més destacada, per Ettore Vernazza a Gènova. Més tard es configurà la fundació de "San Girolamo della Carità" a Roma i, finalment, l'emblemàtica fundació napolitana.

A Nàpols fou enorme la irradiació espiritual de la "Compagnia del Divino

Amore", que fundà l'any 1519 Ettore Vernazza amb la col·laboració de Maria Llorença Llong. Posteriorment, en el 1535 –amb la col·laboració de Maria d'Ayerbe, duquesa de Termoli– Maria Llorença Llong fundà el monestir de clausura de "Santa Maria in Gerusalemme" que, a partir de l'any 1538, esdevindria el primer monestir de clarisses-caputxines, conegut popularment com el de les Trentatrè, per tal de revivre, amb plenitud, des de l'experiència contemplativa, els 33 anys de la vida terrenal de Jesús.

Maria Llorença Llong havia nascut, possiblement, a la ciutat de Lleida l'any 1463 i, per aquest motiu, la documentació pontifícia l'anomena Mulier catalana. Era d'ascendència nobiliària, del llinatge familiar dels Llorens –o Llorenç, feminitzat "Llorença"–, tot i que alguns la fan originària de la família Requesens. Entorn de l'any 1483 s'emmaridà amb el jurista valencià Joan Llong (o Llonch) i, ran la incorporació l'any 1504 del Regne de Nàpols a la corona catalano-aragonesa, dos anys després, en el 1506, Maria Llorens s'establí a Nàpols amb el seu marit Joan Llong, que hi exercia de Regent del Consell d'Aragó. L'any 1510, ja vídua, afectada d'una gravíssima malaltia inguarible provocada per un emmetzinament provocat per una criada i, quasi paralítica, peregrinà al santuari de Loreto on es féu llegir l'episodi evangèlic d'aquell paralític guarit pel Senyor. En escoltar-lo, experimentà, a l'instant, miraculosament, una renovada i extraordinària vitalitat que la dugué a la total curació i, a Loreto mateix,

la vídua Llong demanà l'hàbit de terciària franciscana. De retorn a Nàpols prengué la ferma decisió de tenir cura i servir els malalts més pobres.

Maria Llorença, vídua de Llong, a més de la seva adscripció als moviments franciscans, com a tercerola, intervingué de manera força activa en els cercles de renovació espiritual del "Divino Amore", i com a membre de la "Compagnia dei Bianchi", es posà al servei dels malalts inguaribles de l'Hospital de Nàpols, que ella mateixa fundà amb la col·laboració de Vittoria Colonna i altres dames de la noblesa italiana.

Inicialment, i fins a l'any 1538, les caputxines comptaren amb l'ajut espiritual del fundador dels teatins, sant Gaietà de Thiene, quan el monestir fou posat sota la direcció espiritual dels framenors caputxins, que havien arribat a Nàpols el 1530. En aquesta nova circumstància les religioses adoptaren la Regla de Santa Clara esdevenint, així, el primer monestir de clarisses-caputxines del món, retornant a la exigent forma de vida proposat per la Regla de Santa Clara, que comportava una vivència radical de la pobresa i, alhora, estructurant la vida comunitària, o fraterna, en perspectiva franciscana, dins de l'estricta clausura papal.

També, i de guisa força semblant, l'any 1599, la manresana Àngela Serafina Prat, fundà a Barcelona el primer monestir de clarisses-caputxines –amb el títol de Santa Margarida La Reial–, des d'on es produí la irradiació de les caputxines arreu d'Espanya i Amèrica.

Fou durant l'any 1879 quan, a Nàpols, es promogué la beatificació de Maria Llorença Llong. En el 1892, la Congre-

gació de Ritus publicà el decret d'introducció de la Causa, que fou aprovada pel Papa Lleó XIII, però no fou fins l'any 2004 que es va reprendre la causa de beatificació amb un nou impuls. Finalment, en el 2017, se signà el decret de virtuts heroiques i, posteriorment, fou validat un miracle produït l'any 1881 a benefici d'una caputxina napolitana greument malalta –Sor Querubina Pirro– que es guarí totalment gràcies a la intercessió de la Venerable Longo. La beatificació de Maria Llorença Llong assolí l'aprovació del papa Francesc el dia 27 d'octubre de 2020, que fixà la data de beatificació per al 9 d'octubre de 2021.

SOBRE LA CONFIANÇA EN DÉU

PAU MATHEU

El que Déu vol de nosaltres, per damunt de tot, és que confiïm en Ell, que creguem no només que existeix, sinó que ens estima infinitament, incondicionalment i immerescudament. El Senyor no es complau en la força ni en les virtuts, sinó “en els qui confiïm en el seu amor” (Sl 147,11). El que vol és que creguem sempre que ens estima, malgrat la nostra misèria i els nostres pecats.

I què vol dir que ens estima? Doncs que vol que siguem feliços. Que és benvolent amb nosaltres, és a dir, que sempre ens vol bé. La desconfiança en Déu és segurament tant la causa com la conseqüència del pecat. Adam i Eva desobeïren Déu perquè van creure que així serien més feliços. Van creure's la serp, que suggeria que Déu els havia ordenat un manament arbitrari (Gn 3,2-5). Van creure que Déu, imposant-los límits, els volia mal. I per aquest mateix motiu després intentaren amagar-se de Déu (Gn 3,8). “He tingut por” (Gn 3,10), diu Adam. Tenien por que el seu Creador els volgués mal.

El pecat, doncs, és tot allò que fa que deixem de confiar en Déu, que vulguem allunyar-nos-en. El pecat fa que ens creguem una idea falsa de Déu, que el concebem com un ésser capritxós que ens exigeix una obediència absurda i que ens amenaça constantment amb el càstig. D'aquesta creença a l'ateisme hi ha un pas molt petit. Perquè per creure en un Déu així, més val no creure en res.

Per culpa d'aquesta desconfiança, “tots havien pecat i vivien privats de la glòria de Déu” (Rm 3,23). Però Déu no es resigna a deixar-nos morir de pena. Vol que trobem en Ell la felicitat i la pau, i per això intervé en la història per canviar la idea

que tenim de com és Ell i per mostrar-nos el seu amor fidel i incondicional. Això ho fa mitjançant els profetes, a través dels quals ens diu que està disposat a perdonar tots els pecats i les desobediències passades, anunciant una reconciliació amb el poble escollit. I ho fa enviant el seu Fill, que sap bé com és el seu Pare, per tal que, assumint la nostra naturalesa, pugui mostrar-nos qui és Déu i què vol de nosaltres.

Tot i això, la nostra desconfiança ens porta a recelar d'aquesta intervenció divina. No arribem a creure'ns del tot que Déu ens estima, que vol que siguem feliços i que està disposat a perdonar-nos. Com el poble d'Israel, som “d'aquells que, com més els crides, més se te'n van” (Os 11,2). Per això, al Nou Testament, l'àngel que porta la Bona Nova sempre es veu obligat a dir: “No tinguis por” (Lc 1,13; 1,39; cf. 2,10). Maria, a diferència de Zacaries, confia. “Feliç tu que has cregut”, li diu Elisabet (Lc 1,45).

Déu s'encarna en Jesús per dir-nos amb una veu humana que no tinguem por, que confiïm en el seu amor: “No tinguis por; tingues només fe” (Lc 5,36). Jesús ve a anunciar-nos que Déu ens estima i que si ens dona uns manaments és perquè siguem feliços; i que està disposat a perdonar-nos, perquè la nostra desobediència ens porta a la tristesa i es compadeix de nosaltres. Per això, no només ens perdona, sinó que introdueix en nosaltres el seu Esperit perquè puguem actuar segons la seva voluntat, com ja anunciava Ezequiel: “Abocaré sobre vosaltres aigua pura i quedareu purificats de totes les vostres impureses, us purificaré de tots els vostres ídols. Us donaré un cor nou i posaré un esperit nou dins vostre; trauré de vosaltres

el cor de pedra i us en donaré un de carn. Posaré el meu esperit dins vostre i faré que seguiu els meus preceptes, que compliu i observeu les meves decisions” (Ez 36,25-27). El “cor de pedra”, la duresa de cor, és precisament la desconfiança, la resistència a creure en l’amor que Déu ens té. Creure en Jesús vol dir creure en l’amor i el perdó escandalosament il·limitats que ens anuncia. Qui creu realment en aquest perdó, ja està perdonat (cf. Mt 9,2; 9,22; Lc 7,48).

Jesús sap i creu que Déu l’estima. “Tu ets el meu Fill, el meu estimat; en tu m’he complagut” (Mc 1,11). I ha vingut per compartir amb nosaltres aquesta confiança, per tal que també nosaltres creguem que Déu ens estima. I per això ens recomana dirigir-nos a Déu confiadament i sense por, com es dirigeix un fill al seu pare (Mt 7,11).

En contraposició amb el “cor de pedra”, és aquesta confiança filial la que caracteritza el cor net que permet veure Déu (Mt 5,8).

Creure que Déu ens estima també implica creure que ens ha donat els manaments perquè siguem feliços complint-los. Que ens els ha donat pensant únicament en nosaltres, per amor a nosaltres. És per això que no vol que els complim per por del càstig, com fan els esclaus, sinó per amor i amb confiança, com fan els fills (Ga 4,6-7). I els fills no es desesperen quan veuen que no tenen forces per fer el que el pare els recomana: simplement demanen ajuda, sabent que no se’ls negarà: “Així, doncs, si vosaltres, que sou dolents, sabeu donar coses bones als vostres fills, molt més el Pare del cel donarà l’Esperit Sant als qui l’hi demanen” (Lc 11,13). I aquesta mateixa confiança és l’essència de la humilitat, perquè consisteix a creure que si mai podem actuar com Déu vol, això és gràcies únicament al seu amor entranyable, en virtut del qual ens perdona i ens concedeix “la gràcia i l’ajuda que necessitem” (He 4,16). És el Déu de la pau el qui ens perfecciona amb tota mena de béns perquè puguem complir la seva voluntat (He 13,21); és el seu poder el que du a terme la nostra voluntat d’obrar bé i activa la nostra fe (2Te 1,11).

Sabem com Déu vol que actuem, perquè Jesús ens ho ha revelat. Vol que estimem i perdonem de forma incondicional, que no tornem mai mal per mal, que ens fem servidors de tothom i compartim els nostres béns amb els qui els necessiten. Però davant del fet evident que nosaltres *no som així*, que no som capaços de “viure tal com Jesús vivia” (1Jn 2,6), tampoc ens hem de desesperar. Només hem de reconèixer les nostres imperfeccions i demanar ajuda: “si reconeixem els nostres pecats, ell, que és fidel i just, ens els perdonarà i ens purificarà de tot mal” (1Jn 1,9). No hem de cometre de nou l’error d’Adam i Eva,

que s'amagaren de Déu per temor al càstig: la percepció de la nostra imperfecció ha de fer que ens girem més insistentment cap a Déu implorant-li ajut, com fa el fill pròdig (Lc 15,17-20), sabent que no negarà el perdó i el do de l'Esperit a aquells que confien en Ell. Jesús diu: "jo no trauré pas fora ningú que vingui a mi" (Jn 6,37). Cal aferrar-se a aquestes paraules com a un ferro roent.

Ara bé, convé no confondre aquest do de l'Esperit, que Déu no nega mai als qui li demanen, amb certs sentiments de consol o de dolçor. Aquests sentiments són bons i fins i tot necessaris a causa de la nostra feblesa, perquè sense ells ens seria molt més difícil mantenir la fe. Però cal saber que el do de l'Esperit no sempre es dona de forma sensible, perquè quan arribi la sequedat no ens desesperem ni perdem la confiança. El que Déu vol de nosaltres és que no perdem la fe: els consols espirituals són només un mitjà, no un fi. El do més gran de l'Esperit és la fe, condició de possibilitat de tota la resta. Déu vol que siguem capaços de mantenir la confiança fins i tot quan res sembla confirmar-la, quan el dolor, les contrarietats i les temptacions ens angoixen i Déu sembla guardar un silenci indiferent envers les nostres pregàries.

Jesús va experimentar aquesta angoixa, aquesta sensació de ser ignorat per Déu, cosa que demostra fins a quin punt l'Encarnació és seriosa. "Sento a l'ànima una tristesa de mort" (Mt 26,38). No hem de creure, doncs, que la fe impliqui viure en el consol permanent de l'Esperit. La fe de Jesús va ser provada en el silenci de Déu, i no va defallir. Va continuar confiant quan res no donava motius per fer-ho, esperant contra tota esperança (Rm 4,18). I ens convida a fer el mateix, sabent que ell és aquí per "ajudar els qui són provats" (He 2,18): "Quedeu-vos aquí i vetlleu amb mi" (Mt 26,38).

El que Déu vol és que sempre, en moments de consol i en moments de sequedat, mantinguem la fe en el seu amor. És aquesta confiança el que Déu valora, i no les experiències místiques. En aquest món rebem tastos del cel, però no experimentem la plenitud de la pau. "Hem estat salvats, però només en esperança" (Rm 8,24). Si preguem només amb vista al consol espiritual, podríem arribar a desesperar-nos si aquest no arriba. Hem d'alegrar-nos en moments de sequedat i silenci, confiant que Déu ens els envia per enfortir la nostra fe, "molt més preciosa que l'or" (1Pe 1,7): "Germans meus, tingueu-vos per molt feliços si guineu quines proves que passeu, sabent que la vostra fe provada engendra paciència" (Jm 1,2-3). És per això que hem de pregar en tot moment (Lc 21,36), en moments de consol i en moments de sequedat, per no caure en la temptació de deixar de creure en Déu i en el seu amor incondicional i immerescut: "Vetlleu i pregueu, per no caure en la temptació" (Mt 26,41).

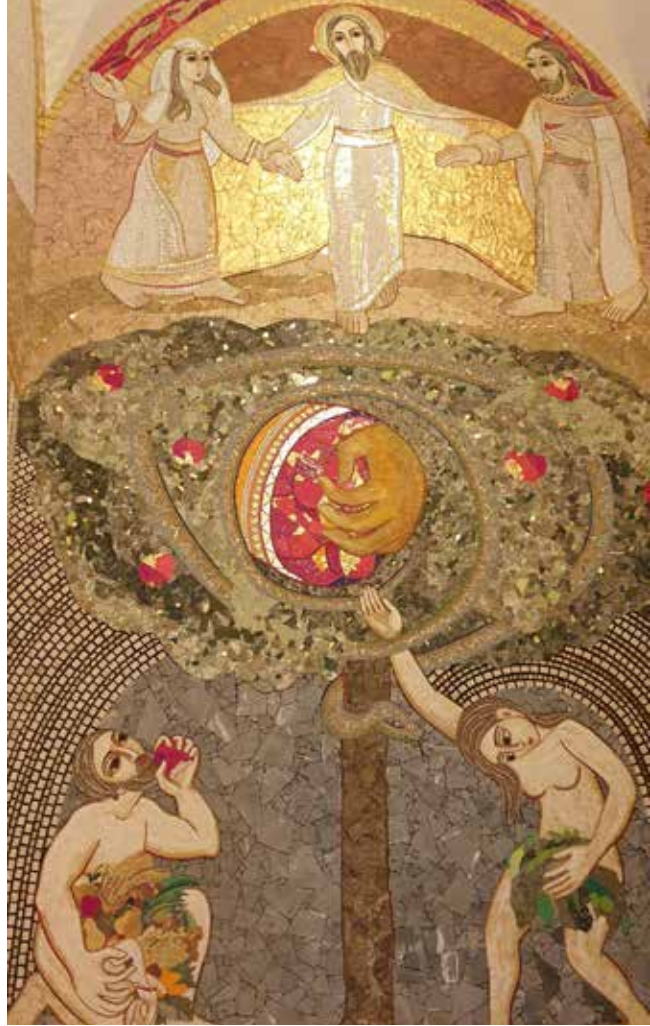
I si Déu valora tant la fe, això és perquè les actituds de Jesús només poden provenir de la fe, i no de l'esforç per obeir el deure. "Aquell a qui poc és perdonat, estima poc" (Lc 7,47): estimem en la mesura que ens creiem estimats i perdonats. L'amor i el perdó incondicionals que Jesús ens recomana només són possibles a aquells que *confien* que són estimats i perdonats de forma incondicional. Així mateix, si ens podem despendre de les nostres possessions per donar-les als qui ens demanen, si podem parar l'altra galta i renunciar a tornar mal per mal, això és perquè confiem que el Pare sap què necessitem i no ho negarà als qui l'obeeixen (Mt 6,32-33), i perquè creiem que tenim un tresor al cel (Lc 12,33).

Jesús pogué superar les temptacions gràcies a la fe. El diable pretenia que busqués proves tangibles de l'existència de

Déu, que fes miracles. Però Jesús demostrà que creia en l'amor del Pare fins i tot quan el món es mostrava indiferent als seus desitjos i necessitats, quan tenia gana i el desert només li ofería pedres (Mt 4,2-4). Va demostrar que no necessitava que Déu li manifestés el seu amor de forma sensible per creure-hi (Mt 4,5-7). I demostrà finalment que no volia aconseguir el poder per fer que el món fos diferent de com és, perquè confiava que tot està sempre en mans del Pare (Mt 4,8-10). És aquesta confiança en Déu, i no en les nostres forces, el que ens permet vèncer el diable. Diu sant Pere: "Resistiu-li fermes en la fe" (1Pe 5,9). No diu: resistiu-li fermes en la virtut, sinó en la fe. Podem caure moltes vegades, però el diable no ens ha vençut si no deixem de creure en l'amor que Déu ens té i tornem a Ell confiadament.

A la Passió, Jesús va demostrar que creia de debò en el que deia. Si no l'hagués passada, podríem haver pensat que calia posar límits a les seves paraules. Que s'ha de perdonar, però no sempre; que hem de parar l'altra galta, però només fins a cert punt. La Passió demostra fins a quin punt Jesús confiava en l'amor incondicional que anunciava. Acceptant mansuetament les humiliacions, els assots i la creu, demostrà que creia de debò que no hem de tornar mai mal per mal. Perdonant els seus agressors des de la creu, demostrà que creia de debò que cal perdonar sense límits. La Passió demostra la fe de Jesús en l'amor i el perdó incondicionals del Pare. Els textos no indiquen que en aquest moment tingués cap tipus de consol espiritual. El que és fonamental és aquesta fe mantinguda fins a l'extrem, que va permetre que s'abandonés totalment a la voluntat del Pare.

La fe és doncs la font de les virtuts, el que permet que esdevinguem semblants a Jesús. Per això, només podem arribar "a ser justos en virtut de la fe" (Rm 3,24).

Per això cal que sempre i en tot moment preguem dient a Déu: "Crec, però ajuda la meva poca fe!" (Mc 9,24); "Augmenta'ns la fe" (Lc 17,5), perquè només que tinguem una fe com un gra de mostassa, podem moure muntanyes (Lc 17,6). D'aquesta fe sorgeix una pau que no depèn dels consols sensibles, que no depèn de miracles, que es manté fins i tot en els moments d'angoixa, perquè permet que ens abandonem confiadament a Déu, amb la creença que, encara que res no sembli confirmar-ho, ens estima i sap què és bo per a nosaltres. És aquesta fe la que permet que prenguem la nostra creu per seguir Jesús, confiant que negant-nos a nosaltres mateixos no caiem en el buit ni en l'absurd, sinó en les mans del Pare.

LOS MÁRTIRES, PRIMAVERA DE LA IGLESIA

CARDENAL MARCELLO SEMERARO

El día sis de novembre varen ser beatificats tres màrtirs caputxins de la guerra civil a la Seu de Manresa: fra Benet de Santa Coloma, fra Domènec de Sant Pere de Riudebitlles i fra Josep Oriol de Barcelona. Us oferim l'homilia que pronuncià el cardenal Semeraro, president de la celebració i la pregària final, que va adreçar als nous beats, el ministre provincial fra Eduard Rey.

“Recordad aquellos primeros días: después de haber recibido la luz de Cristo, habéis tenido que soportar una lucha grande y penosa, sea expuestos públicamente a insultos y persecuciones, sea haciéndoos solidarios con aquellos que eran tratados de esta manera”: en estas palabras de la Carta a los Hebreos que hemos escuchado, podemos sin duda reconocer el testimonio de nuestros tres beatos, quienes, por caminos distintos pero relacionados entre ellos por el propósito de seguir al *Poverello* de Asís, llegaron aquí a Manresa, donde desarrollaron un ministerio ejemplar y fecundo en la predicación y en la guía espiritual.

Cuando estalló la guerra civil y su convento fue ocupado, devastado, e incendiado por los milicianos, ellos, en obediencia a las indicaciones de los Superiores religiosos, buscaron refugio y de momento lo encontraron. Sin embargo, fueron buscados y pronto capturados; después fueron sometidos a golpes y humillaciones. Al padre Benet incluso lo incitaron a blasfemar y a renegar de la fe en Cristo, sin conseguirlo.

Los tres fueron ejecutados sin ningún proceso, tan sólo porque eran cristianos y así, como continúa el Autor de la Carta a los Hebreos, aceptaron con alegría ser despojados de todo, “sabiendo que poseían unos bienes mejores y perennes” (Hb 10,32-34).

Su historia se asemeja a la de todos los demás mártires; ahora bien, una historia

que se ha repetido durante siglos hasta hoy en la historia de la Iglesia constituye siempre una historia singular, porque cada uno es ante Dios único e irrepetible y, en Jesucristo, es llamado siempre con el propio e inconfundible nombre (cf. Juan Pablo II, *Christi fideles laici*, n. 28). De manera que en el rostro de cada mártir encontramos un original espejo en donde descubrir los rasgos del rostro de Cristo: en efecto, es siempre Él quien concede a cada uno la firmeza de la perseverancia y le da en el combate la victoria (cf. *Prefacio II de los Santos Mártires*). El mártir lleva siempre y en todas partes en el propio cuerpo la muerte de Jesús, para que también la vida de Jesús se manifieste en su cuerpo (cf. 2Co 4,10).

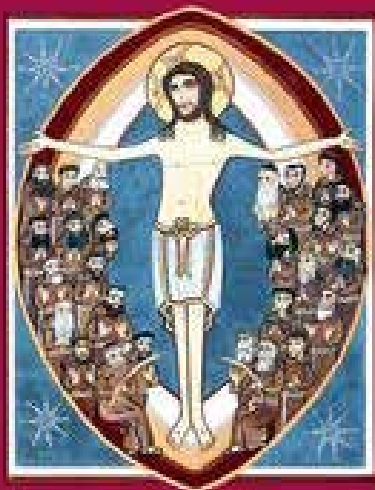
Ciertamente es paradójico, mas también real, este intercambio entre la muerte y la vida: “Nos dan por muertos pero vivimos” (2Co 6,9), escribe San Pablo. Es un principio de vida espiritual.

San Gregorio Magno explica que “cuanto más exteriormente el justo soporta adversidades, tanto más él resplandece interiormente por la luz de las virtudes, y el alma de los buenos, cuanto más duras pruebas soporta por la verdad, tanto más espera con certeza los bienes eternos” (*Moralia in Iob*, II, X, 35: PL 75, 941).

Con mayor razón esto lo aplicaremos al mártir, el cual *no vive para morir*, ni es simplemente un “ser para la muerte”, sino que *muere para vivir*. En su muerte él experi-

TESTIMONIS DE SÀVIA INGENUÏTAT

FRABES CAPUTXINS MÀRTIRS A CATALUNYA
EN TEMPS DE LA GUERRA CIVIL

*claret

menta el paso de la muerte a la vida de Cristo en sí mismo, hasta el punto de que puede decir: “ya no vivo yo sino que Cristo vive en mí; y esta vida, que yo vivo en el cuerpo, la vivo en la fe del Hijo de Dios que me ha amado y se ha entregado a sí mismo por mí” (Ga 2,20).

Podemos añadir que la relación del morir y vivir con Cristo es, en el mártir, inseparable del morir y vivir con la Iglesia y, más concretamente, con cualquier Iglesia particular y con toda *ecclesiola in Ecclesia* (es decir, con todas las “realidades eclesiales”) donde y por la cual el mártir da su vida. En efecto, sería insuficiente una relación entre Cristo y el mártir que no pasara por la relación con la Iglesia. Si todo martirio, desde hace dos mil años hasta hoy, inaugura la primavera de la Iglesia, es porque el mártir completa lo que, de los sufrimientos de Cristo, falta en la propia carne, a favor de su cuerpo que es la Iglesia (cf. Col 1,24).

El sacrificio de Cristo es ciertamente

perfecto y no tiene necesidad de ningún complemento porque se cumplió una vez para siempre. Sin embargo, en el tiempo de la Iglesia, que es su cuerpo, falta algo que se pide a cualquier creyente, y es la *martyria*, o sea, el testimonio hasta la efusión de la sangre. Fijémonos bien: no es el *martirio a toda costa*, a propósito del cual la Iglesia siempre ha buscado evitar peligrosas desviaciones.

Sabemos que, en el furor de la tormenta, ¡también nuestros beatos mártires buscaron un refugio en casa de personas amigas! De hecho, más bien, es el testimonio el que confiere fecundidad a la vida de la Iglesia; la hace capaz de ser *madre que da la fe* y, al mismo tiempo, *hija generosa de la fidelidad del testimonio*.

Hay un último aspecto que deseo subrayar, que además es el decisivo: el hecho de que en todo martirio no actúa un espíritu humano sino el Espíritu Santo, de quien proceden el amor sincero y la palabra de la verdad (cf. 2Co 6,7). Es el Espíritu quien santifica al creyente haciéndole testigo, o mártir, de la verdad. El martirio —es importante subrayarlo y siempre útil repetirlo— no nace de sí mismo, del desprecio de la vida, o de una forma de heroísmo extremo, sino de la acción vivificante del Espíritu de santidad. Cuando el Espíritu ilumina la vida del discípulo, he aquí que él se convierte en testigo en cualquier lugar, en cualquier espacio y tiempo en que se encuentre. Más todavía cuando se trata del martirio.

Para atravesar la muerte en vista de la vida es necesario que sea el Espíritu el que actúe, de modo que quienes poseen el Espíritu de santidad permanecen alegres incluso cuando están afligidos; aunque sean pobres, son capaces de enriquecer a muchos y aunque no posean nada, lo poseen todo (cf. 2Co 6,10).

Por lo tanto, el honor que hoy rendimos a nuestros tres beatos mártires invierte

de modo impensable pero verdadero el proceso de la vida y de la muerte. Incluso sus reliquias, hoy expuestas a nuestra veneración, no son en ningún modo vestigios de muerte, sino semillas de vida. En efecto, nos recuerdan que el grano de trigo caído en tierra muere ciertamente, pero produce mucho fruto (cf. Jn 12,25). Por consiguiente, lo que se ha verificado en la Cabeza, se renueva en cada miembro del cuerpo de Cristo, la santa Iglesia.

Pregària final **Fra Eduard Rey**

Benaürats màrtirs caputxins de Manresa, germans estimats:

En aquest dia en què l'Església us reconeix com a models i intercessors, vull ser el primer, en nom dels caputxins germans vostres, en adreçar-vos una pregària.

Fa uns dies, el Papa Francesc, en una entrevista, parlava de la necessària reconciliació de la memòria i de la història. Jo us imagino a vosaltres avui com a actors de reconciliació, preguntant pels qui, en aquell

moment de bogeria col·lectiva, van ser els vostres botxins, i demanant a Déu que puguin gaudir de la pau de la seva visió gloriosa al costat dels qui van ser les seves víctimes. Volem fer nostra la vostra pregària també, i que aquesta celebració hagi estat una contribució a la reconciliació i la pau.

Us encomanem la ciutat de Manresa i la diòcesi de Vic, que avui ens acullen, perquè el testimoni de Crist, pel qual van donar la vida, hi segueixi viu i encès. Us voldríem encomanar especialment els qui amb tanta il·lusió han preparat aquesta celebració: el bisbe Romà, el vicari general Mn. Ribà, Mn. Joan Antoni, arxiprest, Mn. Joan, rector, la Carme, la Raquel, en Jordi, la Montse, la Laura, el Dr. Guerrero i tots els voluntaris que avui han contribuït a donar ordre i harmonia a la vostra beatificació.

Ens encomanem també a vosaltres nosaltres, els frares caputxins, els vostres germans de la Província Caputxina de Catalunya i Balears, que avui, des de la pobresa, continua amb l'anhel que la imatge de sant Francesc segueixi viva en aquesta terra tan concreta, tan complexa, tan estimada. Protegiu-nos d'aquells que, fins i tot dins de l'Església o de l'Orde, només saben veure números, estadístiques i mapes i perden de vista les històries, els processos i les persones.

Amb agraïment avui us encomanem el cardenal Semeraro, que ens ha presidit aquesta eucaristia, i el Papa Francesc que ell representa. Amb la certesa que ens dona el seu reconeixement del vostre martiri, avui, per primer cop, podem acabar aquest moment de pregària dient amb fe i amb joia profunda:

Beat Benet de Santa Coloma, pregueu per nosaltres!

Beat Josep Oriol de Barcelona, pregueu per nosaltres!

Beat Domènec de Sant Pere de Riudebitlles, pregueu per nosaltres!

IN COENA DOMINI

JOSEP TORNÉ

Es banquets són imatges freqüents en la predicació de Jesús (les paràboles) i era motiu d'escàndol la seva fàcil comensalitat amb tota mena de gent (publicans, fariseus, amics entranyables i enemics jurats); per tant, no ens hauria d'estranyar que cap a la fi del seu ministeri enmig nostre (conscient del que li venia a sobre) convoqués un sopar i el fes preparar acuradament.

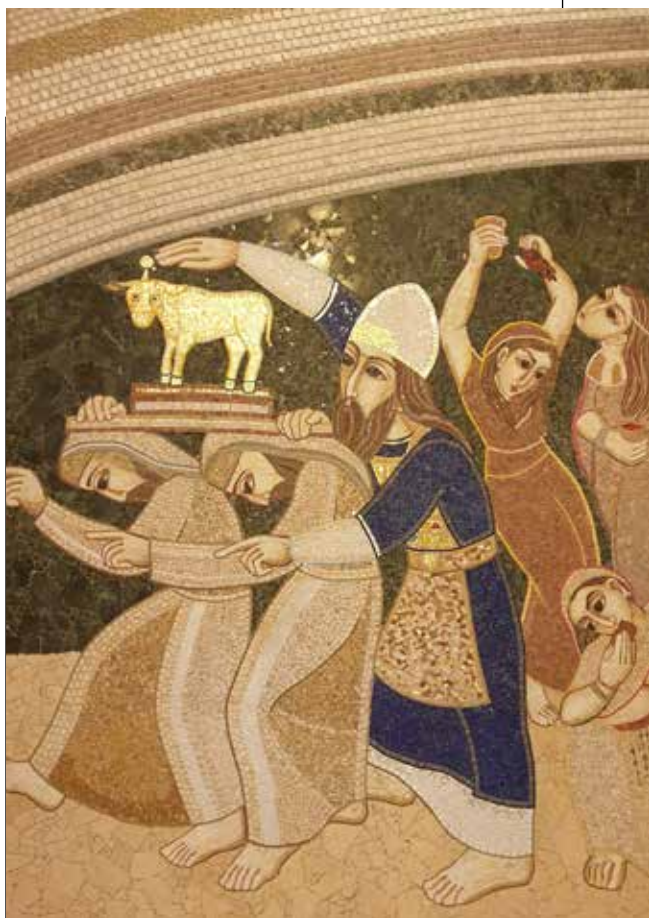
Aquell darrer sopar va ser una eloqüent i clara recapitulació de la seva vida i signe de la mort pròxima. Cada element del relat té significació: el servei humil del rentament de peus inicial, la cordial confraternització en la sala alta arranjada amb coixins, la intimitat acollidora que no exclou ni al traïdor, la tendresa dels avisos i consells en el comiat, la confiada intercessió de l'oració final...

Jesús sencer en la seva veritat humana i divina és al sopar disposat a entregar-se. La Cena mira al passat i anuncia els sofriments i la mort de l'endemà mateix, però també es projecta cap al futur, cap als temps venidors en què viuran els deixebles. Quan el Mestre diu: *feu això...* manifesta la seva ferma voluntat de presència enmig dels qui es vulguin aplegar en el seu Nom. La sòbria senzillesa de paraules i gest encara fa més evident la densitat essencial d'allò que es dona en el pa i el vi: el seu Cos immolat a la creu i la seva Sang vessada per nosaltres s'han entregat d'un cop per sempre, però continuaran essent al llarg dels segles aliment de vida eterna per als fidels.

Tot això és per part del Crist simplicísim i sublim i està en grandíssim contrast amb la vulgaritat que l'envolta: els Dotze amb prou feines obliden les seves enve-

ges, rivalitats, ambicions... Judes maquina la traïció en el moment oportú, els poderosos enemics preparen fredament el cop definitiu, la gent espera sense mullar-se.

Però Jesús, fins veient-se envoltat de tanta baixesa i indignitat, no es desdii de donar la vida per amor nostre, no s'espanta de deixar en les nostres mans els sagrats misteris del seu Cos i de la seva Sang. I en això estem, perquè el gran contrast entre ell i nosaltres segueix donant-se ara i aquí. I celebrarem aquest Amor que tant ens sobrepassa des de les nostres pròpies mesquineses.

EL SAGRAMENT DEL PERDÓ

FRA JACINT DURAN

Aplegar la Fraternitat

Ens proposem de meditar sobre el sagrament de la penitència. Farem una primera reflexió franciscana.

Sant Francesc és un home que va somiar bastant. En moltes ocasions, les biografies antigues ens parlen dels seus somnis. N'hi ha un que potser no recordem massa. Es tracta d'aquella vegada que sant Francesc estava somiant que veia una gallina negra, baixeta i plena de plomes. La pobra gallina, que era petita, estava lloca, estenia les seves ales i estava voltada de pollets. Però els pollets no hi cabien i s'anaven dispersant i marxant, i la pobra gallina estava molt nerviosa perquè no podia aixoplugar sota les seves ales la quantitat de pollets que tenia. La preocupació de la gallina era arreplegar els pollets sota les seves ales. Sant Francesc es reconeixia en aquesta gallina. "Aquesta gallina sóc jo", deia Francesc.

Això remunta segurament a l'any 1217 quan sant Francesc estava preocupat perquè havien vingut molts frares nous i no els podia aixoplugar. La voluntat de Francesc era acollir els frares, tenir-los sota les seves ales, com una gallina als seus pollets, com una mare als seus fills.

El 1221 va buscar una solució a aquest problema. El que li preocupava eren els fills, els pollets, que quedaven dispersos. Justament això recorda el text de l'evangeli en què Jesús va arribar a Jerusalem i es va posar a plorar: "Quantes vegades he volgut, com una gallina, aixoplugar-te sota les meves ales i tu no ho has volgut". La voluntat de Jesús, quina era? Aixoplugar, reunir els fills dispersos. Tant és així que el final del capítol 11 de l'evangeli segons sant Joan dirà que Jesús morí per aple-

gar els fills dispersos de Déu que hi ha pel món. Aplegar, fer un grup... És així que, en el cànon tercer de la Missa, diem: "Per la vostra gran pietat, Pare clementíssim, reuneix els vostres fills dispersos pel món."

La salvació de què parla el Nou Testament, de què parla Jesús, de què parla la Bíblia, no consisteix en que jo em salvi, que arribi a un equilibri psicològic, que connectar amb la divinitat... El que volia Déu era aixoplugar una comunitat. Tant és així que el Catecisme de l'Església Catòlica diu al principi de tot: "Déu ha creat el món perquè l'home participi de la naturalesa divina i ha arreplegat tots els homes en una sola família." No es tracta de la meua salvació únicament i aïllada. Es tracta, en canvi, d'aixoplugar, de crear una fraternitat, una comunió. En definitiva, de crear llaços de comunió que vinguin de Déu i s'arrecerin en Ell: com una lloca vol aixoplugar els seus pollets, així Déu vol aixoplugar els seus fills dispersos.

Això sant Francesc ho tenia molt clar, perquè aixoplugar no significa ordres ni imposicions, sinó tacte i delicadesa. Això es reflecteix en diferents textos de les biografies antigues, perquè van crear una manera de fer molt més cristiana i humana. Recordem aquell text datat del 1210, en què es narra com sant Francesc, amb els primers companys, retornava de Roma i no trobava lloc on estar-se i van començar a buscar un lloc. Al final, van anar a parar a Rivotorto, un lloc molt petit pensat perquè hi dormís un ase. Poc temps després va arribar el pagès i va posar-hi l'ase mentre ells hi dormien. En fi, tots hagueren de sortir perquè hi cabés l'ase i van haver de buscar un altre lloc. Però, mentre això no passà, ells s'estaven allà. I suposo que recordeu el

que va passar aquella nit en què tots estaven dormint, una mica amuntegats, quan se sentí una veu enmig de la nit que gemegava: “Em moro”. I, sant Francesc, s’aixecà i li digué: “Però, què et passa?” I el germà li respongué: “Em moro de gana”. Què va fer sant Francesc? No el renyà, ni el va fer quedar en ridícul, sinó que va fer aixecar tothom i, a mitjanit, va servir menjar. Sant Francesc tingué la delicadesa de començar ell a menjar perquè el germà perdés la vergonya i mengés i tots els altres ho compartissin.

Hi ha molts textos de les Floretes i d’altres Fonts franciscanes en què veiem sant Francesc reclamat per germans que volen parlar amb ell, i ell, que està ocupat en moltes coses, gairebé sempre surt corrents a trobar-los, els abraça, els beneeix, parla amb ells, i són poquíssims els que marxen sense poder relacionar-se amb ell, de tu a tu: es tracta, en fi, de parlar, de crear xarxes, no xarxes tècniques, sinó humanes.

Recordeu encara que hi ha un altre text en què trobem un frare malalt i que sant Francesc sabia que es posaria bo si menjava ni que fos una mica de raïm. Lagafà, se l’endugué a una vinya, robaren raïm, i sant Francesc començà a menjar perquè l’altre no tingués vergonya i mengés.

Són aquestes relacions plenes de delicadesa, plenes de deferència, el que ha de crear la comunitat cristiana, el que ha de fer la comunitat franciscana. El que fa que aquesta pandèmia sigui viscuda amb tant de dolor és la soledat i és precisament això el que Jesús no vol de cap manera: ens vol aixoplugar sota les seves ales, no deixar-nos sols a cadascú fent ioga o fent meditació, o cercant l’equilibri emocional amb llibres d’autoajuda, estiguin bé o no. El que cal és trobar-se i retrobar-se. Aquí hi ha el punt central: la fraternitat, la comunió, la comú-unió amb Jesús.

Sagraments

Fem un pas més. Per trobar-nos i retrobar-nos, nosaltres no podem fer-ho simplement per nosaltres mateixos. L'home tot sol no pot arribar a Déu. És Déu qui ha de venir. Necessitem de Déu per arribar a Déu. És allò que diu el salm: "Si el Senyor no construeix la casa és inútil l'afany dels constructors. Si el Senyor no guarda la ciutat és inútil que vigilin els guardes." Per això l'Església proclama que la humanitat té un punt de referència, un pont: Jesús. Ell és el qui està en Déu i en nosaltres, l'escala on pugem i baixen els àngels de Déu. I això, no simplement a nivell individual, sinó, primàriament, a nivell comunitari, de manera que, quan parlem de la comunitat cristiana, parlem de la comunitat que Jesús edifica, que Jesús treballa, que Jesús construeix, de la qual Jesús és pedra fonamental. I això d'una manera real i no simplement simbòlica. Això és bàsicament el que vivim en el misteri dels sagraments.

En els sagraments deixem que Jesús ens construeixi com a nova creació, per tant com a germans, com a fraternitat. Quan parlem dels sagraments hi ha elements que en podem dir simbòlics, i d'altres que són signes. Per exemple, que la casulla sigui de color verd o vermell és un signe convencional. Ens hem posat d'acord que, durant l'any, el color litúrgic sigui el verd, i no hi ha cap problema. Quan celebrem la memòria d'un màrtir, posem el color vermell. Quan es tracta de la Mare de Déu, el posem blau. I quan és una solemnitat, el posem blanc. Són signes que ens orienten, però els colors podrien ser d'una altra manera. La litúrgia, tanmateix, no va solament de signes sinó també de símbols, que són molt més profunds. El símbol de l'aigua, el símbol del foc, el símbol del pa, el símbol del vi. No simplement són coses en les quals ens posem d'acord, sinó que expressen una sintonia profunda entre el símbol i la nostra interioritat. Per exemple, el foc expressa molt bé el

que nosaltres de vegades sentim en la pregària. L'aire expressa molt bé el que sentim quan hi ha una experiència de Déu.

Cal, però, un pas més: el que celebrem bàsicament són sagraments, que fan servir símbols i signes, però que són una realitat molt més profunda encara. El creient sap que el sagrament no és simplement un símbol ni un signe, sinó que el que hi ha en el sagrament, allò que representa, està passant. El pa no simplement simbolitza el cos: el pa és el cos de Crist. El vi no simplement simbolitza la sang de Crist: és la sang de Crist. Quan estic ungint amb l'oli, l'oli no simplement simbolitza l'Esperit Sant, sinó que l'Esperit Sant hi és. El sacerdot, quan presideix la celebració, no simplement recorda o simbolitza a Crist, sinó que ho fa in persona Christi, Crist hi és. Així, quan se celebra el sagrament, succeeix alguna cosa, no simplement ens imaginem, no simplement recordem, no simplement és un símbol, sinó que és una veritat que succeeix, que passa.

Cal dir també que el sagrament bàsic i que dona sentit a tot és la mateixa persona de Crist ressuscitat, el qual és sagrament del Pare: "qui m'ha vist a mi, veu el Pare". Ell fa visible l'Invisible, el fa present i actuant. És Déu amb nosaltres. És l'escala que uneix el cel i la terra. L'Església és el seu cos, que el fa visible enmig del món. Per això diem també que l'Església és el sagrament, l'instrument eficaç de salvació, el sagrament que fa visible i actuant Crist Ressuscitat.

Segons el Catecisme de l'Església catòlica, de Sagraments, n'hi ha de tres classes diferents. El Concili de Trento, al segle XVI, ho va concretar en set sagraments:

- Els d'iniciació: el Bateig, la Confirmació i l'Eucaristia.
- Els de guarició: la Penitència i la Unció dels malalts.
- Els de vocació i servei a la comunitat: el Matrimoni i l'Ordenació.

Aquests set sagraments ens recorden, bàsicament, Jesús actuant i treballant en la comunitat. És Jesús que treballa i configura la seva comunitat, Ell personalment.

El sagrament de la penitència

El sagrament de la Penitència, que volem subratllar aquí, és un sagrament que ha tingut a través de la Història un procés bastant llarg de canvis en la seva manera de celebrar-se. Es dona des del principi del cristianisme, però no és fins al segle VII o VIII que agafa, més o menys, la forma que té avui dia.

El sagrament de la Penitència té cinc noms, i cadascun dels noms ens mostren un aspecte del sagrament: és el sagrament de la Conversió, de la Penitència, de la Confessió, del Perdó i de la Reconciliació. Els cinc aspectes estan profundament relacionats.

Primer de tot, és el sagrament de la conversió: de la conversió no de tots els homes, sinó dels creients. Per a la conversió dels no creients hi ha una porta que és el sagrament del Baptisme. Però fins la conversió dels creients té relació amb el Baptisme i precisament això subratlla un punt bàsic de la vida cristiana: el de la conversió contínua. La paraula que hi ha al darrera de la paraula conversió, en grec, és metanoia, que vol dir “canviar de ment”. En llatí es tradueix per conversio, que vol dir “girar-se”. Abans, les esglésies tenien el lloc de la lectura de l’evangeli a l’altra punta de la nau. Per tant, quan proclamaven l’evangeli, tothom es “convertia”, es girava. Encara avui, quan es comença la proclamació de l’evangeli, els ministres es giren de cara a l’ambó on es proclama l’Evangeli. És un signe per recordar que l’evangeli ens porta a la conversió: el canvi de postura recorda la metanoia, és a dir, el canvi de ment. Així doncs, el creient és algú que està contínuament convertint-se, canviant de mentalitat i conformant-se segons l’Evangeli.

El segon nom del sagrament és el de Penitència, que està profundament relacionada amb la conversió. La Penitència és l’esforç que jo he de fer per arribar a ser amo de mi mateix, deixant que Crist sigui el rei de la meva existència. Penitència és l’esforç físic, espiritual, per ajudar-nos a canviar. Fixem-nos que aquesta paraula la fa servir molt sant Francesc, perquè en els textos llatins de l’evangeli, quan parlava Jesús i deia “convertiu-vos i creieu en la Bona Notícia”, la conversió es traduïa per “feu penitència”. Faig penitència, doncs, perquè la conversió es concreti, és a dir, em diu que he de fer alguna cosa, m’he de proposar canviar i restituir, les dues coses, perquè quan he posat el dit a l’ull al germà no n’hi ha prou amb demanar perdó a Déu, sinó que Déu diu: “molt bé, ara arregla les coses amb el teu germà”. No n’hi ha prou amb el perdó de Déu, doncs. La penitència és arreglar el que has fet malbé amb la teva manera de fer. Per això la penitència és el segon pas de la conversió. Primer la conversió del nostre cor, de la nostra mirada, de la nostra mentalitat, girar-nos. I, segon, concretar: què he de fer perquè això sigui real? Demanar perdó i ajudar a reparar allò que he fet malament. Penitència, doncs, és restituir a l’altre i a Déu el mal que li he fet.

El tercer nom és la Confessió. Aquesta confessió és molt important i molt pròpiament catòlica i, fins i tot, ortodoxa, o sigui, de les esglésies antigues. Això representa tot un esforç. És ser capaç de dir: “jo he fet això que està mal fet i et demano perdó.” Es tracta de fer l’esforç mental i intel·lectual de verbalitzar internament i externa allò que he fet malbé. No es tracta, doncs, de dir simplement i d’una manera general: “he pecat”, o allò que fem a vegades, després de carregar-nos a una persona i deixar-la per terra, de dir: “però jo també sóc molt pecador.” La confessió consisteix en el què i el com. No cal perdre’s en detalls, quan

un es confessa, però sí que cal saber dir les coses pel seu nom, saber-se-les dir i dir-les a Déu a través del ministre ordenat.

El quart nom és el sagrament del Perdó. Hem de ser molt conscients que el perdó del pecat, com a tal, només el pot donar Déu. És allò que trobem al text del principi de l'evangeli segons sant Marc, quan Jesús diu abans de guarir el paralític: "Et són perdonats els pecats." I els fariseus pensen: "Qui pot perdonar els pecats fora de Déu?" Tenen raó: ningú no pot. Amb aquestes paraules, certament, Jesús està dient: "Jo sóc Déu". Déu és l'únic que pot perdonar. Per això quan el prevere diu "jo et perdono", és el "jo" de Jesucrist. És el mateix que trobem en la consagració del pa i del vi. El sacerdot agafa el pa i diu: "Això és el meu cos." El prevere no està dient que és el seu cos: està dient que és el cos de Crist. I quan imposa les mans dirà: "Jo et perdono." Aquest "jo" és Crist: el prevere actua in persona Christi. Dirà sant Agustí que quan un prevere bateja, és Crist qui bateja. Quan un prevere presideix l'Eucaristia, és Crist qui presideix l'Eucaristia: realment, no simbòlicament. Ens trobem en un sagrament, no davant d'un simbolisme. Estem davant d'una realitat: presència real, opus Dei, obra de Déu. Opus Dei és la paraula que feia servir l'església primitiva per dir què és el sagrament, és a dir, obra de Déu i no obra nostra. Certament, és un acte de culte, però ho és en tant que és Jesucrist qui el fa. Nosaltres hem de tenir cura dels detalls, però l'obra, el treball, és de Jesucrist pel Pare en l'Esperit Sant.

Per últim, aquest sagrament té el nom de sagrament de la Reconciliació. És important de tenir-ho en compte. Sant Pau diu: "Reconcilieu-vos amb Déu, perquè Déu, per Jesucrist, ja s'ha reconciliat amb nosaltres." Cal una reconciliació amb Déu. El problema bàsic de l'home és amb Déu. Però jo no puc reconciliar-me amb Déu, si no em reconcilio amb els germans, de la

mateixa manera que no puc estimar Déu, si no estimo els germans. Per tant, m'he de saber reconciliar amb els germans, i, quan dic "els germans" vull dir els germans en concret, amb l'Església, perquè quan un creient fa alguna injustícia, el primer que diran és: "mira aquell, va a missa els diumenges i mira què ha fet... Molta missa, però no paga als seus treballadors", posem per cas. Això fa mal a l'Església tota: el testimoni que donem és fonamental. I no cal ni dir quan el qui fa el mal és un prevere o un frare. Per tant, a l'Església hem de fer un mea culpa i també ha de fer-ho un mateix, perquè l'Església no és in genere: sóc jo que faig quedar malament l'Església amb el meu pecat concret i, per tant, el testimoni de Crist queda escarnit.

I jo, què he de fer?

Què ha de fer el creient per rebre el perdó? Segons el Catecisme de l'Esglé-

sia Catòlica, en primer lloc, un examen de consciència i un acte de contrició, de penediment. Recordar allò que ha fet malament i penedir-se. Hi ha un escriptor i pensador que diu que el sagrament de la penitència és un acte profundament intel·lectual. Ell és catòlic i jove, professor de filosofia, i diu que la modernitat, o sigui, la capacitat de pensar i ser crític, va néixer en un confessorari. Ell exagera; però, per què ho diu? Doncs perquè l'acte de la confessió requereix, primer, parar-te: has de fer un examen, has de verbalitzar... Això és molt important per ser persona. En el fons, significa dir que "en això, he fallat." Aquesta concreció és molt important. De fet, l'examen de consciència és molt decisiu. L'hauríem de fer cada nit. Sant Ignasi de Loiola diu que ha d'anar precedit amb un acte d'acció de gràcies, també ben concret: en aquest dia que acaba, en aquest lloc i amb aquestes persones... es tracta de concretar les coses.

Després de l'examen de consciència, un ha de fer un propòsit d'esmena, és a dir, de proposar-se seriosament que no ho tornarà a fer. Hi tornarem a caure, però que no sigui per no haver-nos-en fet el propòsit. Sobretot, el que cal en aquest punt, és posar els mitjans perquè aquest propòsit es pugui concretar.

La confessió dels pecats al ministre és el que més costa d'empassar potser. "Jo ja em confesso amb Déu...", sol ser la resposta normal per justificar la no-confessió. Hem de dir de seguida que aquí, en aquest sagrament, hi ha l'expressió més clara que la fe cristiana no és sols un afer individual, de jo amb Déu, sinó una proposta fraterna, és la construcció i, en aquest cas, la reparació de la vida fraterna. El meu pecat no sols m'afecta a mi, sinó a aquell que he maltractat o he ofès. Les dues coses són importants. He de demanar perdó a qui he fet mal i també a la comunitat cristiana de la que formo part. He de reparar el

mal que he fet, tant a la comunitat com a aquella persona concreta que he perjudicat. Cal assumir la responsabilitat davant l'altre i també davant la comunitat que he perjudicat amb el meu mal exemple o amb el meu tancament de cor, un mal fer que ha bloquejat i contradit la crida de Jesús que ens ha convocat a tots com a Església. Crist es fa present en la persona del ministre, per tant aquest "jo et perdono" és el del Senyor realment present, ja que la confessió és un sagrament, com hem dit, no sols un símbol, o, pitjor encara, una consulta.

El Catecisme ens parla també de complir la penitència. Sigui quina sigui la penitència, és una invitació a pregar i, si la cosa és una mica més greu, a reparar el mal fet i a reparar-te el mal que t'has fet, a través de la pregària o a través d'un altre acte. No cal entrar ara en casuístiques. Es tracta aquí d'una crida a la responsabilitat: cal reparar el mal que hem fet, tant de paraula com d'obra, de pensament o d'omissió. I també una crida a reparar-nos a nosaltres mateixos, els qui he perjudicat, i la comunitat. O millor, es tracta d'obrir-se a l'acció de Déu que ens guareixi.

Sant Francesc va anomenar els primers frares "Penitents d'Assís" i la seva forma de vida era una vida de penitència. Al final de la seva vida, ho definia encara igual, quan deia: "així vaig començar a fer penitència" i en el mateix Testament, referint-se als frares els diu "a qualsevol lloc on no seran rebuts, que fugin a una altra terra a fer penitència amb la benedicció de Déu." Acabem amb les paraules de sant Francesc de la Primera Regla: "Tan bé com podran ajudin al qui ha pecat, ja que no necessiten metge els qui estan bé, sinó els qui estan malalts."

El camí de Francesc és camí de guariació, de penitència, de transformació en un germà menor que es reconeix pecador, malalt que necessita metge.

TOT FENT CAMÍ AMB FRA MAGÍ SETÓ

FREDERIC RAURELL

Fra Magí Setó va néixer a La Floresta, al bell mig de la bella i sòbria comarca de Les Garrigues. Bona part de la seva vida de frare la passà a Les Borges Blanques com a director del col·legi que hi tenen els frares, del que se celebra enguany el centenari. Després passà al convent de Palma de Mallorca i a l'Ajuda i, finalment, al noviciat d'Arenys de Mar. Home de gran simpatia i capacitat de relació, ha deixat molta amistat als llocs per on ha passat. El seu company de noviciat, fra Frederic Raurell, ens fa una semblança del seu periple com a frare i, de retruc, ens dibuixa, amb traços precisos, bona part de la història recent de la Província.

Fa poques hores que la gran rutina de la vida, la mort, ens ha arrabassat fra Magí Setó. En aquests moments em costa denominar aquesta dolorosa esquinçada germana, com feia Francesc d'Assís. Però és així com Magí em parlava de la mort recent de la seva germana i del seu germà en aquest mateix any 2021. Quan m'ho comunicava i jo li volia expressar la meva solidaritat en el dolor, ell em respongué: "La mort, Frederic, és el moment de més relleu de l'existència de Crist"

El primer del que sento necessitat de dir, sense tòpics, és que el Magí era un home bo, ple de seny, humanitat i d'esperit franciscà. Un home que donava resposta a les dificultats de la vida amb seny cristià, franciscà i català. Però el catalanisme de fra Magí era obert, acollidor i serè.

Ara voldria recordar algunes etapes i moments en què amb el Magí férem camí junts amb la il·lusió de seguir les petges del fill de Pietro Bernardone, Francesc d'Assís. Fou portat per aquest ideal quan encara adolescents ens trobàrem en el seminari caputxí d'Igualada. El director del centre era el jove P. Lleó de Villalba, recent retornat d'Alemanya, on havia cursat estudis superiors de teologia i de filosofia. A Igualada hi havia un equip de professors joves: el P. Felipe de Fuenterrabía, jove professor

de llatí i grec que més endavant fou enviat al Pontifici Institut Bíblic de Roma, esdevenint un dels millors biblistes del seu temps. A Igualada el basc Felipe fou el nostre millor professor de grec i llatí. Com a professor de Música teníem el mestre Just, un mestre de gran competència; el seu fill, el benedictí Cassià Just, fou un dels millors organistes del temps. La música tenia també com a mestre que l'ensenyava el P. Robert de la Ribera, recent retornat de Milà, on, en el conservatori de música de la ciutat, guanyà el primer premi.

D'Igualada fra Magí, alguns altres i jo mateix passàrem a la casa del noviciat dels caputxins a Arenys de Mar. El convent era franciscanament pobre però l'horta era gran, amb molts arbres fruiters i una esplèndida visió del mar i les muntanyes. El mestre de novicis era un gran poeta i místic, el P. Venanci d'Arenys de Mar. Magí Setó visqué l'etapa del noviciat amb il·lusió i intensitat. El P. Venanci admirava en el novici de la Floresta la seva pietat, sense exageracions, i el seu seny de pagès, que en feia una persona d'agradable convivència en la vida de la comunitat.

En el noviciat el mestre de novicis, P. Venanci, ens inicià a la lectura de les fonts franciscanes. Magí llegí, quasi devorà, *Francesc d'Assís*, obra escrita pel P. Anton

Ma. de Barcelona, aproximació profunda i bella, d'aquest caputxí, exegeta format a Roma, i pelegrí d'Assís diferents cops. Magí també llegia amb interès els escrits franciscans del P. Evangelista de Montagut. En el noviciat, i gràcies a la cultura i a la sensibilitat poètiques del P. Venanci, Magí llegí molt de l'obra del literat Joaquim Ruyra, gran amic dels caputxins. Se sentia interessat per la llengua de mariners i pagesos que reflectia el català col·loquial d'una part de l'obra de Ruyra, el qual, instal·lat en la casa pairal de Blanes, coneixia molt bé, de referència, el que havia estat l'antic convent de Blanes. Una vegada expulsats els caputxins per les lleis d'amortització, l'horta fou convertida en jardí botànic. Ruyra, gràcies a la influència de Verdaguer, trobava en la llengua viva i col·loquial del poble, principalment de mariners i de pagesos, l'expressió literària que admirava i sentia Magí Setó, gràcies al P. Venanci, mestre de novicis. Fruïa en la lectura de *Les coses benignes*, afinat relat franciscà; *Els vint corders de Blanes*; *El frare escalfallits*, fent referència al cistell amb brases calentes que els frares posaven sota el llençol del llit per escalfar-se a l'hivern. Magí admirava l'estil viu i senzill de Ruyra, d'aquell Ruyra que també havia passat sovint la nit al convent d'Arenys, i en participava en la pregària de la comunitat, de dia i de nit.

Del noviciat d'Arenys fra Magí passà al convent casa d'estudis de filosofia d'Olot. El responsable i director d'estudis era el P. Jordi Llimona i Barret. Magí visqué amb il·lusió aquest trasllat, tant pel lloc, a la Garrotxa, com per la persona del director d'estudiants i professor, jove de 27 anys, el P. Llimona, membre d'una nissaga d'artistes pintors, escultors i escriptors; una família que passava llargues temporades a Olot. També les famílies de l'escriptor Marià Vayreda i del pintor Joaquim Vayreda estaven molt relacionades amb els

Llimona. Però també els germans Josep Ma. de Garganta (poeta i escriptor) i Joan de Garganta (filòsof i assagista) estaven molt relacionats amb els Llimona. Això havia de facilitar la presència de Jordi Llimona com a director del centre de filosofia d'Olot. Quan Magí s'assabentà que havíem d'estudiar filosofia a Olot se'n alegrà molt, perquè admirava la figura de Jordi Llimona, la seva profunda pietat, la seva cultura i la seva senzillesa, sabia que dintre de poc Jordi Llimona havia de ser enviat a Roma, una vegada acabats els dos anys de director de filosofia.

A Olot Magí Setó es beneficià també de la docència del P. Nolasca del Molar patròleg, historiador i literat, col·laborador de la Fundació Bíblica Catalana i gran mestre de la llengua catalana. El P. Magí era un dels seus deixebles més incondicionals. Una vegada a la setmana Magí Setó ensenyava catecisme a nens i nenes. Les seves classes eren seguides amb gust i profit per una nombrosa i entusiasta patuleia.

Acabat el temps d'estudis de filosofia a Olot, Magí Setó i els del seu curs pas-

sàrem al teologat de Sarrià, del que era director el P. Basili de Rubí. Magí es considerava afortunat de poder estudiar la teologia. Reflexionava encertadament que la teologia era l'esforç per penetrar sempre més en la intel·ligència de la Bíblia i de la Paraula de Déu en general. Per això llegia amb interès tot el que podia de sant Bonaventura, el *Doctor Seraphicus*. Sobretot s'interessava per la cristologia i soteriologia de Bonaventura, un Bonaventura que veia la vida cristiana com a imitació de Crist. El *Breviloquium* i l'*Itinerarium mentis in Deum* les llegí. Magí veia en aquestes obres uns bons tractats de teologia. De fet, la teologia recent de grans teòlegs moderns ha rebut estímuls del pensament de Bonaventura; H. De Lubac; M.D.Chenu; E. Gilson; H.U. von Balthasar; etc.

En aquest seu interès per la teologia franciscana Magí se sentia estimulat pel P. Sever de Montsonís i Pacífic de Vilanova, joves professors doctorats a la Gregoriana, el P. Sever com a professor de filosofia,

Pacífic de Vilanova de Bellpuig com a professor de teologia. Ambdós retornats a Catalunya en el 1942.

El director del teologat de Sarrià era el P. Basili, doctor en filosofia i en dret *in utroque*. Basili de Rubí era tota una institució: expulsat del Seminari de Barcelona pel seu catalanisme, fou admès a la Província Caputxina pel P. Miquel d'Esplugues. Basili fou enviat a Roma on es doctorà en filosofia. Tornat a Barcelona, fou professor en el centre d'estudis de Sarrià, fins que en el 1936 les brigades roges intentaren afusellar-lo a Sant Llorenç del Munt, però reeixí escapar-se, refugiant-se primer en una casa de pagès i després en el cementiri. Basili fugí a Roma, i allí es doctorà *in utroque* a la Universitat del Laterà. Com a responsable de la casa de formació de Sarrià el P. Basili fou tota una institució. En ocasió d'una excursió a Montserrat quan érem estudiants de teologia, guiada pel P. Basili, l'abat Escarré ens digué que amb uns quants pares Basilis l'Església de Catalunya aniria molt millor. Basili de Rubí era un home savi i auster, un home que fra Magí admirava i que l'ajudava en l'ordenament dels llibres i escrits de la cel·la.

Magí Setó s'anà preparant amb intensitat i il·lusió per a l'ordenació sacerdotal, que tingué lloc el 1957 en el convent de Santa Anna de Sarrià, restaurat, pràcticament reedificat, de la destrucció total del 1936. El bisbe consagrant fou el caputxí P. Maties Solà Farell, bisbe de Bluffields. Magí es preparà molt per a la consagració sacerdotal. Escrivia en un full que em passà per sota la porta de la cel·la: «Només Crist és el sacerdot etern i universal; només ell és l'agent principal del sacrifici eucarístic. Ara sento que el sacerdot representa l'Església en el sentit que la seva actuació esdevé senyal i instrument mitjançant el qual l'Església es fa present i actua». Aquest és el sentit que Magí veia en el seu sacerdocí i que exercí sempre amb gran zel.

UNA PRESÈNCIA QUE ALLUNYA LA RUTINA: FRA FERRAN AGUILÓ

FREDERIC RAURELL

Fra Ferran Aguiló i Valls va néixer a Palma de Mallorca fa 86 anys. Féu el noviciat a Arenys de Mar l'any 1959 i, acabada la Teologia, estudià Psico-Pedagogia a Roma. De tarannà alegre i comunicador, realitzà tasques pastorals a l'Ajuda, al centre Sant Pere Apòstol, a Pompeia-Grups i, darrerament a la parròquia de sant Joan de la Creu. Acompanyà durant molts anys el grup Sinai, de reflexió i vida cristiana. Els darrers anys, degut a la seva malaltia, els ha passat a Pompeia i, finalment, a la Infermeria de Sarrià.

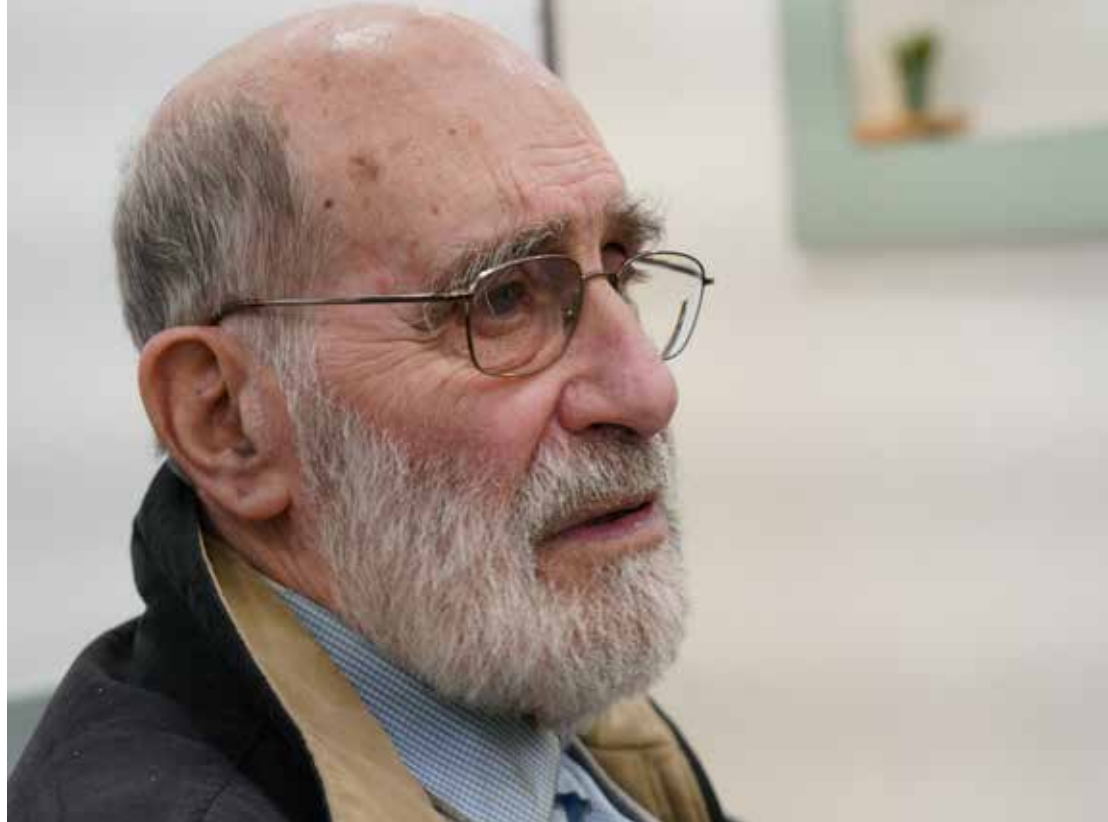
El Ferran ha marxat en silenci, un silenci que marcava la seva vida d'ençà la greu malaltia que guiava el ritme de la seva existència, ell que era un mestre de la relació jo-tu. En un escrit del 1996 Ferran escrivia que dues persones es poden trobar com a blocs de matèria, per exemple, topant externament. O bé es poden trobar com dos animals disputant-se el menjar. En ambdós casos l'altre no és el tu. L'altre esdevé un tu per a mi només si allibera l'espai en què l'autofinalisme de la seva persona pugui tenir cursa lliure. Una autèntica relació jo-tu, en les persones, es realitza des del fons personal. En el cristianisme aquest tu absolut, present en la relació jo-tu, és Déu en Crist: "On hi ha dues persones reunides en el meu nom joestic enmig d'elles" (Mt 18, 20).

Parlar amb el Ferran significava percebre la musicalitat i la llum de la llengua mallorquina. Ell ho sabia i recolzava el seu amor a la llengua i a la geografia mallorquines, indicant autors literats mallorquins i menorquins i esmentant els bells indrets geogràfics de les illes balears, començant per Formentor.

El Ferran cursà els estudis en el centre Salesianum de Roma, de gran prestigi acadèmic. Els títols universitaris d'aquest centre són reconeguts per l'Estat italià, i per diferents universitats europees. És

en aquesta universitat que Ferran Aguiló es doctorà brillantment en psicologia. La comunitat caputxina del centre internacional de San Lorenzo da Brindisi a Roma estava formada per 112 estudiants que freqüentaven diferents centres universitaris. En arribar l'estiu al Collegio S. Lorenzo els

nombrosos estudiants marxaven de vacances, i el Collegio en quedava buit. En la comunitat estable, hi havia un caputxí no clergue, espanyol, fra Macario; al començament de les vacances d'estiu, caigué greument malalt, els infermers i els dos metges estaven fora. Amb un gest que el caracteritzava, el Ferran s'oferí per fer d'infermer tot el temps que fos necessari. Al llarg de 58 dies, nit i dia, tingué cura, amb gran delicadesa, de fra Macario fins que morí. El Ferran sabia entrar en comunió amb les persones que sofreixen. Amb comprensió i amor entrava en comunió amb els qui estaven escanyats pel sofriment.

A propòsit de la malaltia i de la mort de fra Macario el Ferran m'escrivia: "Ja ho veus, Frederic, al costat de Macario greument malalt he pogut aprendre que s'ha de ser comprensiu, tenir la capacitat d'entendre, veure i intuir el que l'altre sent, pensa i pateix, entendre per què l'altre actüi com actua i visqui com viu. Perdo-

na'm que et vulgui donar lliçons, però en la comprensió no es tracta de veure tot això, sinó també de tractar l'altre amb aquestes connotacions esmentades. Tota comprensió –continua el Ferran– suposa que l'altre és pres com a ésser que té un propi centre personal, una pròpia manera de ser lliure, uns anhels propis. Només així s'arriba a la comprensió". És una curta reflexió del Ferran de després de la mort de fra Macario.

Entre fugir del món i viure en el món

Sovint el Ferran venia a la meua cel·la del Collegio a parlar de les qüestions tractades a classe en el Salesianum. En un d'aquests encontres vàrem reflexionar sobre el que havia presentat a classe. El treball estava escrit en italià, llengua que dominava bé i estimava molt. És una reflexió interessant i profunda, que jo li havia revisat abans.

Resumeixo una mica el que escriu el Ferran en italià: El cristià ha d'estimar, ha de caminar enmig dels homes, entrar en la vida cultural i política del món. Però

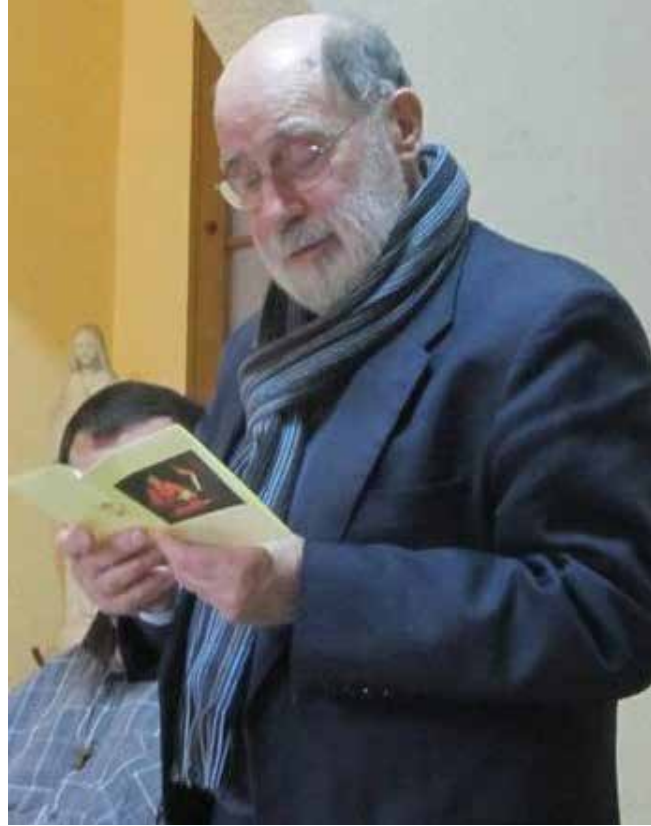
també ha de seguir l'exhortació paulina en 1 Cor 7, 31: "Els qui treuen profit d'aquest món, que visquin com si no en traguessin gens, perquè és fugissera la figura d'aquest món". Segons aquesta exhortació paulina, els qui es serveixen d'aquest món no s'han de quedar només en ell, perquè és fugissera la figura d'aquest. I en arribar aquí, al Ferran li agradava repetir la frase en llatí que havia escoltat sovint del seu mestre de novicis: "Praeterit enim figura huius mundi", de la versió llatina del text paulí. Sovint en el passat els cristians s'han preguntat enfront d'aquesta i de semblants expressions si la figura del món passarà.

El Ferran fa observar que no és l'ordre social com a tal el que perverteix el món: les perturbacions d'ordre social provenen de l'egoisme i de la supèrbia que generen sofriment en els més pobres i indefensos; el Vaticà II diu amb claredat que el pecat de l'home perverteix el món. Considera que és important tenir en compte que l'ingrés del cristià en el món ha de ser essencialment l'ingrés al servei del món, ha de ser *l'agape*. El Ferran em deia que aquest era el punt del seu treball que més van valorar els seus examinadors.

L'*agape* és el mitjà més poderós contra l'egoisme que és el pecat. El pecat de l'egoisme es venç amb el servei a l'altre: "Penseu en les coses de dalt, no en les de la terra" (Col 3, 1-2).

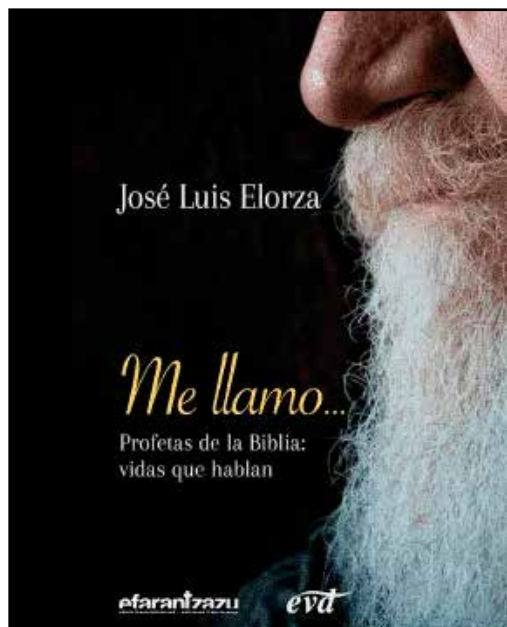
En els anys d'estudi de psicologia en el Salesianum de Roma els seus professors observaven la seva traça en la utilització dels textos bíblics, i definia Jesús com aquell que es deixa incomodar per l'amic: "Si algú de vosaltres té un amic i aquest el va a trobar a mitjanit, i li diu: Amic, deixa'm tres pans. que un amic meu ha arribat de viatge, i se m'ha presentat a casa i no res per donar-li" (Lc 11, 5-7).

En el treball escrit Ferran desenvolupà el concepte d'amistat des d'un punt de vista psicològic. Es mostra conscient que fins i

tot a una amistat autèntica no manquen dificultats, entrebancs. Tenia molt present, argumentat a partir de textos bíblics, els problemes que sorgiren entre dos grans amics i col·laboradors, Pau i Bernabé: "Pel que fa a Pau i Bernabé es van quedar a Antioquia, juntament amb molts d'altres, anunciaven i ensenyaven la bona nova de la paraula del Senyor. Després d'un temps, Pau es separà de Bernabé per desavinences pastorals".

Tenint cura nit i dia al llarg de quasi dos mesos de fra Macario, el Ferran escriu: "A causa de la unitotalitat de l'home m'he fixat que la malaltia té sempre un caràcter físico-psíquic, i per als cristians revesteix un caràcter cristià. Per això escriu: "La malaltia física em fa veure fra Macario més que com un caputxí, com una persona espiritual i lliure". Al costat d'un religiós a qui la malaltia ha tret les facultats de l'esperit (cognitives, afectives, volitives), la vida humana i, per tant, la vida espiritual, es fa difícil o simplement impossible.

ME LLAMO... PROFETAS DE LA BIBLIA: VIDAS QUE HABLAN

JOSÉ LUIS ELORZA

ED. ARANTZAZU, VITORIA-GASTEIZ, 2021.

L'autor ens parla en aquest llibre d'uns personatges molt singulars: els profetes d'Israel. Els hi posa rostre i veu perquè ens parlin en primera persona. Però més que les seves paraules, ens parlen les seves persones i les seves vides. Ens captiven, ens remouen, ens fereixen i guareixen, ens denuncien les nostres mentides i ídols, ens ajuden a llegir el nostre cor en la seva complexitat, ens conviden a l'esperança...

Parlant-nos del seu temps ens parlen del nostre: de la nostra societat moderna, amb els seus assoliments, injustícies i contradiccions; de la nostra Església, amb les seves temptacions i errors; d'aquesta humanitat dels segles XX-XXI, amb el seu admirable progrés i els seus enormes absurds. Sent testimonis del seu temps ens fan testimonis del nostre. D'aquí el seu valor testimonial, enorme i actual.

TENGAMOS LA FIESTA EN PAZ

JUAN MANUEL COTELO

PEL·LÍCULA PRODUÏDA PER INFINITO + 1, 2021.

Nova pel·lícula de Juan Manuel Cotele, el creador de "La última cima" i "El mayor regalo" entre altres. Un film en format de comèdia musical que reivindica la bellesa de la família i la importància d'estimar-se i perdonar-se, en un context actual d'inflació de divorcis. La trama presenta un matrimoni que discuteix constantment i està a punt de divorciar-se. Els seus tres fills tramen un pla per evitar el trencament: els tanquen amb clau a la casa fins que no es reconcilien. Talment un conte, una paràbola divertida, amb missatge senzill i optimista. Ambientada amb unes cançons de Luis Mas molt ben treballades i transmissores del missatge i una interpretació dels infants deliciosa. (https://www.youtube.com/watch?v=Jq_RFMobaDE)

L'Advent evoca i celebra el Nadal perquè només així pot suscitar cristianament, escatològicament l'expectació de la Parusia. I viceversa: l'expectació de la Parusia és possible perquè un cop ha succeït realment allò que celebrem al Nadal. Crist ha vingut com un nen, el Verb es va fer carn, per venir com a Senyor. Però sabem amb absoluta certesa que vindrà com a Senyor perquè va venir com un nen. Nadal i Parusia són els dos pols que mantenen en tensió l'esperança cristiana.

(J.L. Ruíz de la Peña)

«...doneu-me una fe recta,
una esperança certa i una
caritat perfecta...»

(Sant Francesc d'Assís)